

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,
श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता पद पाठः
(वाक्य सहित)

षष्ठकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः

Notes:

1. Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.
2. Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in

Contents

6 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पद पाठे षष्ठं काण्डं	3
--	---

6.4 षष्ठकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः – सोममन्त्रब्राह्मणनिरूपणं.....	3
--	---

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,
श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

6 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पद पाठे षष्ठं काण्डं

6.4 षष्ठकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः – सोममन्त्रब्राह्मणनिरूपणं

6.4.1.1

यज्ञेन॑ वै प्रजा॑पतिः प्रजा॑ असृजत॑ ता उपय॑ङ्भि-रेवा॑सृजत
यदु॑पयज॑ उपय॑जति प्रजा॑ ए॒व तद् यज॑मानः सृजते॑ जघ॒नार्धादिव॑
द्वति॑ जघ॒नार्धाद्धि॑ प्रजाः प्रजा॑यन्ते स्थवि॒मतोऽव॑ द्वति॑ स्थवि॒मतो हि
प्रजाः प्रजा॑यन्ते ऽसं॑भिन्दन्न॒व द्वति॑ प्राणा॒ना-मसं॑भेदाय॒ न
पर्या॑वर्तयति॒ यत् पर्या॑वर्तयेदु॒दावर्तः॑ प्रजा॑ ग्राहु॒कः स्याथ्॑ समु॒द्रं गच्छ॑
स्वाहे॑त्याह॒ रेत- [] 1

6.4.1.1 - Padam

यज्ञेन॑ । वै । प्रजा॑पतिरिति॒ प्रजा॑ – पतिः । प्रजा॑ इति॒ प्र – जाः ।
असृजत॑ । ताः । उपय॑ङ्भिरित्युपयङ्-भिः । ए॒व । असृजत॑ । यत् ।

उपयज॑ इत्युप॑ – यजः॑ । उपयज॑तीत्युप॑ – यजति॑ । प्रजा॑ इति
 प्र – जाः॑ । ए॒व । तत् । यज॑मानः । सृज॑ते । जघ॑नार्धादिति॑
 जघ॑न – अर्धात् । अवेति॑ । द्यति॑ । जघ॑नार्धादिति॑ जघ॑न-अर्धात् ।
 हि । प्रजा॑ इति प्र – जाः॑ । प्रजा॑यन्त इति प्र – जाय॑न्ते ।
 स्थवि॑मतः । अवेति॑ । द्यति॑ । स्थवि॑मतः । हि । प्रजा॑ इति प्र-जाः॑ ।
 प्रजा॑यन्त इति प्र-जाय॑न्ते । असं॑भिन्दन्नित्यसं॑ – भिन्दन् । अवेति॑ ।
 द्यति॑ । प्राणा॑नामिति॑ प्र – अना॑नाम् । असं॑भेदायेत्यसं॑ – भेदाय॑ ।
 न । पर्या॑वर्तयतीति॑ परि – आव॑र्तयति । यत् । पर्या॑वर्तयेदिति॑
 परि – आव॑र्तयेत् । उदा॑वर्तः । प्रजा॑ इति प्र – जाः॑ । ग्राहु॑कः ।
 स्यात् । समु॑द्रम् । गच्छ॑ । स्वाहा॑ । इति॑ । आह॑ । रेतः॑ । 1 (50)

6.4.1.2

ए॒व तद् द॑धात्यन्तरि॑क्षं गच्छ॑ स्वाहे॑त्याहाऽन्तरि॑क्षेणै॒वास्मै॑ प्रजाः॑
 प्र॑ जन॑यत्यन्तरि॑क्षं ह्यनु॑ प्रजाः॑ प्रजा॑यन्ते दे॒वꣳ स॑वि॒तारं॑ गच्छ॑
 स्वाहे॑त्याह स॒वितृ॑प्रसू॒त ए॒वास्मै॑ प्रजाः॑ प्र॑ जन॑यत्य-होरा॑त्रे गच्छ॑
 स्वाहे॑त्याहा-होरा॑त्राभ्या-मे॒वास्मै॑ प्रजाः॑ प्र॑ जन॑यत्य-होरा॑त्रे

ह्यनु॑ प्र॒जाः प्र॒जाय॑न्ते मि॒त्रावरु॑णौ गच्छ॒ स्वाहे॑ – [] 2

6.4.1.2 - Padam

ए॒व । तत् । द॒धाति॑ । अ॒न्तरि॑क्षम् । गच्छ॒ । स्वाहा॑ ॥ इति॑ । आ॒ह ।
अ॒न्तरि॑क्षेण । ए॒व । अ॒स्मै । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्रेति॑ । ज॒नय॑ति ।
अ॒न्तरि॑क्षम् । हि । अ॒न्वि॒ति । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्र॒जाय॑न्त इति॑
प्र – जा॑यन्ते । दे॒वम् । स॒वि॒ता॒रम् । गच्छ॒ । स्वाहा॑ ॥ इति॑ । आ॒ह ।
स॒वि॒तृप्र॑सूत इति॑ स॒वि॒तृ – प्र॑सूतः । ए॒व । अ॒स्मै । प्र॒जा इति॑
प्र – जाः । प्रेति॑ । ज॒नय॑ति । अ॒हो॒रा॒त्रे इत्य॑हः – रा॒त्रे । गच्छ॒ ।
स्वाहा॑ ॥ इति॑ । आ॒ह । अ॒हो॒रा॒त्राभ्या॑मित्य॒हः – रा॒त्राभ्या॑म् । ए॒व ।
अ॒स्मै । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्रेति॑ । ज॒नय॑ति । अ॒हो॒रा॒त्रे
इत्य॑हः – रा॒त्रे । हि । अ॒न्वि॒ति । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्र॒जाय॑न्त इति॑
प्र – जा॑यन्ते । मि॒त्रावरु॑णा॒विति॑ मि॒त्रा – वरु॑णौ । गच्छ॒ । स्वाहा॑ ॥ 2 (50)

6.4.1.3

– त्याह॑ प्र॒जास्वे॒व प्र॒जा॑तासु प्रा॒णापा॑नौ द॒धाति॑ सोमं गच्छ॒ स्वाहे॑त्याह॑
सौ॒म्या हि॑ दे॒वत॑या प्र॒जा य॒ज्ञं गच्छ॒ स्वाहे॑त्याह॑ प्र॒जा ए॒व य॒ज्ञि॒याः

करोति॑ छन्दा॑सि गच्छ॑ स्वाहेत्याह॑ पशवो॑ वै छन्दा॑सि पशू॑नेवाव॑
रुन्धे॑ द्यावा॑पृथि॒वी गच्छ॑ स्वाहेत्याह॑ प्रजा॑ ए॒व प्रजा॑ता
द्यावा॑पृथि॒वीभ्यामु॒भयतः॑ परि॑ गृह्णाति॑ नभो॑- [] 3

6.4.1.3 - Padam

इति॑ । आ॒ह । प्र॒जास्वि॑ति प्र – जा॒सु । ए॒व । प्रजा॑तास्वि॒ति
प्र – जा॒तासु॑ । प्रा॒णापा॑नावि॒ति प्रा॒ण – अ॒पानौ॑ । द॒धाति॑ ।
सोम॑म् । गच्छ॑ । स्वाहा॑ । इति॑ । आ॒ह । सौ॒म्याः । हि॒ । दे॒वत॑या ।
प्रजा॑ इति॑ प्र – जाः । य॒ज्ञम् । गच्छ॑ । स्वाहा॑ । इति॑ । आ॒ह ।
प्रजा॑ इति॑ प्र-जाः । ए॒व । य॒ज्ञियाः॑ । करो॑ति । छन्दा॑सि । गच्छ॑ ।
स्वाहा॑ । इति॑ । आ॒ह । प॒शवः॑ । वै । छन्दा॑सि । प॒शून् । ए॒व ।
अवे॑ति । रुन्धे॑ । द्यावा॑ पृथि॒वी इति॑ द्यावा॑-पृथि॒वी । गच्छ॑ । स्वाहा॑ ।
इति॑ । आ॒ह । प्रजा॑ इति॑ प्र – जाः । ए॒व । प्रजा॑ता इति॑ प्र-जा॑ताः ।
द्यावा॑पृथि॒वीभ्यामि॒ति द्यावा॑ – पृथि॒वीभ्याम् । उ॒भयतः॑ । प॒रीति॑ ।
गृह्णा॑ति । नभः॑ । 3 (50)

6.4.1.4

दिव्यं॑ गच्छ॑ स्वाहेत्याह॑ प्रजा॑भ्य ए॒व प्रजा॑ताभ्यो वृष्टिं॑ नियच्छत्यग्निं॑
वै॒श्वान॑रं गच्छ॑ स्वाहेत्याह॑ प्रजा॑ ए॒व प्रजा॑ता अस्यां॑ प्रति॑ ष्ठापयति॑
प्रा॒णानां॑ वा ए॒षोऽव॑ द्यति॑ योऽव॑द्यति॑ गु॒दस्य॑ मनो॑ मे॒ हार्दि॑ यच्छेत्याह॑
प्रा॒णाने॒व यथा॑स्थानमुप॑ ह्वयते॑ प॒शोर्वा॑ आल॒ब्धस्य॑ हृदय॑ शु॒गृच्छति॑
सा हृदय॑शूल- [] 4

6.4.1.4 - Padam

दिव्यम् । गच्छ । स्वाहा॑ । इति॑ । आह॑ । प्रजा॑भ्य इति॑ प्र-जा॑भ्यः ।
ए॒व । प्रजा॑ताभ्य इति॑ प्र - जा॑ताभ्यः । वृष्टिम् । नीति॑ । यच्छति॑ ।
अ॒ग्निम् । वै॒श्वान॑रम् । गच्छ॑ । स्वाहा॑ । इति॑ । आह॑ । प्रजा॑ इति॑
प्र - जाः । ए॒व । प्रजा॑ता इति॑ प्र - जा॑ताः । अ॒स्याम् । प्रतीति॑ ।
स्था॒पय॑ति । प्रा॒णाना॑मिति॑ प्र-अ॒नाना॑म् । वै । ए॒षः । अ॒वेति॑ । द्यति॑ ।
यः । अ॒वद्य॑तीयव - द्यति॑ । गु॒दस्य॑ । मनः॑ । मे॒ । हार्दि॑ । यच्छ॑ ।
इति॑ । आह॑ । प्रा॒णानि॑ति॑ प्र - अ॒नान् । ए॒व । यथा॑स्थानमिति॑
यथा - स्था॒नम् । उ॒पेति॑ । ह्व॒यते॑ । प॒शोः । वै ।

आल॑ब्धस्येत्या- ल॒ब्धस्य॑ । ह॒दय॑म् । शुक् । ऋ॒च्छति॑ । सा ।

ह॒दय॑शूलमिति॑ ह॒दय॑ - शूल॑म् । 4 (50)

6.4.1.5

-म॒भि॒ समे॑ति॒ यत् पृ॑थिव्या॒ ह॒दय॑शूल-मु॒द्वासये॑त् पृथि॒वी
शु॒चाऽर्प॑येद् यद॒प्स्वपः॑ शु॒चाऽर्प॑येच्छु॒ष्कस्य॑ चाऽऽ*र्द्र॑स्य च
स॒न्धावु॑द्वासयत्यु॒भय॑स्य॒ शान्त्यै॑ यं द्वि॒ष्यात् तं ध्या॑ये-च्छु॒चैवैन॑-
मर्प॑यति । 5

6.4.1.5 - Padam

अ॒भि । समि॑ति । ए॒ति । यत् । पृ॑थिव्याम् । ह॒दय॑शूलमिति॑
ह॒दय॑ - शूल॑म् । उ॒द्वासये॑दित्युत् - वा॒सये॑त् । पृ॑थिवीम् । शु॒चा ।
अ॒र्पये॑त् । यत् । अ॒प्स्वि॒त्यप्- सु । अ॒पः । शु॒चा । अ॒र्पये॑त् ।
शु॒ष्कस्य॑ । च । आ॒र्द्रस्य॑ । च । स॒न्धावि॑ति सं - धौ । उ॒दि॒ति ।
वा॒सय॑ति । उ॒भय॑स्य । शान्त्यै॑ । यम् । द्वि॒ष्यात् । तम् । ध्या॑येत् ।
शु॒चा । ए॒व । ए॒नम् । अ॒र्पय॑ति । 5 (32) (रेतो॑ - मि॒त्रावरु॑णौ गच्छ
स्वाहा॑ - नभो॑ - ह॒दय॑शूलं - द्वा॒त्रिंश॑च्च) (A1)

6.4.2.1

दे॒वा वै य॒ज्ञमा॒ग्नी॒ध्रे व्य॑भजन्त॒ ततो॑ यद॒त्य॒शि॒ष्यत॑ तद॒ब्रु॒वन् वस॑तु॒ नु
न इ॒दमि॒ति तद् वस॑तीवरी॒णां वस॑ती वरि॒त्वं तस्मि॑न् प्रा॒तर्न
सम॑शक्नु॒वन् तद॒प्सु प्रा॒वेश॑यन् ता वस॑ती वरी॒रभ॑वन् वस॑तीवरी॒र्गृह्णा॑ति
य॒ज्ञो वै वस॑ती वरी॒र्य॒ज्ञमे॒वाऽऽर॑भ्य गृही॒त्वोप॑ वस॒ति यस्या॑गृही॒ता
अ॒भि नि॒म्रोचे॑-द॒नार॑ब्धोऽस्य॒ यज्ञः॑ स्या- [] 6

6.4.2.1 - Padam

दे॒वाः । वै । य॒ज्ञम् । आ॒ग्नी॒ध्र इ॒त्याग्नि॑ - इ॒ध्रे । वी॒ति । अ॒भज॑न्त ।
ततः॑ । यत् । अ॒त्य॒शि॒ष्यते॒त्यति॑-अ॒शि॒ष्यत॑ । तत् । अ॒ब्रु॒वन् । वस॑तु ।
नु । नः । इ॒दम् । इति॑ । तत् । वस॑तीवरी॒णाम् । वस॑तीवरि॒त्वमि॑ति
वस॑तीवरि - त्वम् । तस्मि॑न् । प्रा॒तः । न । समि॑ति । अ॒शक्नु॒वन् ।
तत् । अ॒प्स्वि॒त्यप् - सु । प्रेति॑ । अ॒वेश॑यन् । ताः । वस॑तीवरीः ।
अ॒भव॑न् । वस॑तीवरीः । गृह्णा॑ति । य॒ज्ञः । वै । वस॑तीवरीः । य॒ज्ञम् ।
ए॒व । आ॒र॒भ्येत्या॑ - र॒भ्य । गृही॒त्वा । उपेति॑ । वस॒ति । यस्य॑ ।
आ॒गृही॑ताः । अ॒भीति॑ । नि॒म्रोचे॑दिति॒ नि - म्रो॑चेत् ।

अ॒नार॒ब्ध इ॒त्यना॑ – र॒ब्धः । अ॒स्य । य॒ज्ञः । स्या॒त् । 6 (50)

6.4.2.2

द्य॒ज्ञं वि॑ च्छि॒न्धा-ज्ज्यो॑ति॒ष्या वा॑ गृ॒ह्णी॒याद्वि॑र॒ण्यं वा॑ ऽव॒धाय॑
स॒शु॒क्राणा॑मे॒व गृ॒ह्णाति॑ यो वा॑ ब्रा॒ह्म॒णो बहु॑या॒जी तस्य॑ कुं॒भ्यानां॑
गृ॒ह्णी॒याथ् स हि॑ गृ॒हीत॑ व॒सती॑वरी॒को व॒सती॑वरी॒र्गृ॒ह्णाति॑ प॒शवो॑ वै
व॒सती॑वरीः प॒शूने॒वाऽऽ*र॒भ्य गृ॒हीत्वो॑प॒ वस॑ति॒ यद॑न्वी॒पं तिष्ठ॑न्
गृ॒ह्णी॒यान्निर्मा॑र्गु॒का अ॒स्मात् प॒शवः॑ स्युः प्र॒तीपं॑ तिष्ठ॑न् गृ॒ह्णाति॑
प्रति॑रु॒ध्यैवा॒स्मै प॒शून् गृ॒ह्णाती॑न्द्रो- [] 7

6.4.2.2 - Padam

य॒ज्ञम् । वी॒ति । छि॒न्धात् । ज्यो॑ति॒ष्या । वा । गृ॒ह्णी॒यात् । वि॒र॒ण्यम् ।
वा । अ॒व॒धाये॑त्य॒व – धाय॑ । स॒शु॒क्राणा॑मि॒ति स-शु॒क्राणा॑म् । ए॒व ।
गृ॒ह्णाति॑ । यः । वा । ब्रा॒ह्म॒णः । बहु॑या॒जीति॑ बहु – या॒जी ।
तस्य॑ । कुं॒भ्याना॑म् । गृ॒ह्णी॒यात् । सः । हि ।
गृ॒हीत॑व॒सती॑वरी॒क इति॑ गृ॒हीत॑ – व॒सती॑वरी॒कः । व॒सती॑वरीः ।

गृ॒ह्णाति॑ । प॒श॒वः॑ । वै । व॒स॒ती॒व॒रीः॑ । प॒शून् । ए॒व । आ॒र॒भ्ये॒त्या-
र॒भ्य । गृ॒ही॒त्वा । उ॒पेति॑ । व॒स॒ति । यत् । अ॒न्वी॒पम् । ति॒ष्ठन् ।
गृ॒ह्णी॒यात् । नि॒र्मा॒र्गु॒का इति॑ निः – मा॒र्गु॒काः । अ॒स्मात् । प॒श॒वः ।
स्युः । प्र॒ती॒पम् । ति॒ष्ठन् । गृ॒ह्णाति॑ । प्र॒ति॒रु॒ध्येति॑ प्र॒ति – रु॒ध्य ।
ए॒व । अ॒स्मै । प॒शून् । गृ॒ह्णाति॑ । इ॒न्द्रः । 7 (50)

6.4.2.3

वृ॒त्र॒म॒ह॒न्त्सोऽ(१)पौऽ(१)भ्य॑मि॒यत॑ ता॒सां य॑न्मे॒ध्यं य॑ज्ञि॒यञ्
स॒दे॒व॒मासी॑त् तद॒त्य॒मु॒च्यत॑ ता॒ वह॑न्ती॒र॒भव॑न् वह॑न्ती॒नां गृ॒ह्णाति॑ या ए॒व
मे॒ध्या य॑ज्ञि॒याः स॒दे॒वा आ॒प॒स्ता सा॒मे॒व गृ॒ह्णाति॑ ना॒न्त॒मा वह॑न्ती॒र॒ती॒याद्-
यद॑न्त॒मा वह॑न्ती॒र॒ती॒याद् य॒ज्ञम॑ति॒ मन्ये॑त न स्था॒व॒राणां॑ गृ॒ह्णी॒याद्
वरु॑ण॒गृ॒ही॒ता वै स्था॒व॒रा यथ् स्था॒व॒राणां॑ गृ॒ह्णी॒याद्- [] 8

6.4.2.3 - Padam

वृ॒त्रम् । अ॒हन् । सः । अ॒पः । अ॒भीति॑ । अ॒मि॒यत॑ । ता॒साम् । यत् ।
मे॒ध्यम् । य॑ज्ञि॒यम् । स॒दे॒वमि॑ति॒ स – दे॒वम् । आसी॑त् । तत् ।
अ॒तीति॑ । अ॒मु॒च्यत॑ । ताः । वह॑न्तीः । अ॒भव॑न् । वह॑न्ती॒नाम् ।

गृ॒ह्णा॒ति॒ । याः । ए॒व । मे॒ध्याः॑ । य॒ज्ञि॒याः॑ । स॒दे॒वा इति॑ स – दे॒वाः ।
आपः॑ । ता॒साम् । ए॒व । गृ॒ह्णा॒ति॒ । न । अ॒न्त॒माः । वह॑न्तीः । अ॒ती॒ति॒ ।
इ॒यात् । यत् । अ॒न्त॒माः । वह॑न्तीः । अ॒ती॒यादि॒त्यति॑-इ॒यात् । य॒ज्ञम् ।
अ॒ती॒ति॒ । म॒न्ये॒त । न । स्था॒वरा॒णाम् । गृ॒ह्णी॒यात् । व॒रु॒णगृ॒ही॒ता इति॑
व॒रु॒ण – गृ॒ही॒ताः । वै । स्था॒वराः । यत् । स्था॒वरा॒णाम् ।

गृ॒ह्णी॒यात् । 8 (50)

6.4.2.4

–व॒रु॒णेना॒स्य य॒ज्ञं ग्रा॑हयेद् यद्वै दि॒वा भ॑वत्य॒पो रा॒त्रिः प्र वि॑शति
तस्मा॑त् ता॒म्रा आ॒पो दि॒वा द॑दृ॒श्रे य॒न्न॒क्तं भ॑वत्य॒पोऽहः॑ प्र वि॑शति
तस्मा॑च्च॒न्द्रा आ॒पो न॒क्तं द॑दृ॒श्रे छा॒यायै॑ चाऽऽ*त॒प॒तश्च॑ स॒न्धौ
गृ॒ह्णा॒त्य-हो॒रा॒त्रयो॑रे॒वास्मै॑ वर्णं गृ॒ह्णा॒ति ह॒विष्म॑ती॒रि॒मा आ॒प इ॒त्याह॑
ह॒विष्कृ॑ताना॒मे॒व गृ॒ह्णा॒ति ह॒विष्मा॑ अ॒स्तु- [] 9

6.4.2.4 - Padam

व॒रु॒णेन॑ । अ॒स्य । य॒ज्ञम् । ग्रा॑हयेत् । यत् । वै । दि॒वा । भ॑वति ।
अ॒पः । रा॒त्रिः । प्रे॒ति । वि॒शति॑ । तस्मा॑त् । ता॒म्राः । आ॒पः । दि॒वा ।

द॒दृ॒श्रे । यत् । न॒क्तम् । भ॒वति । अ॒पः । अ॒हः । प्रेति॑ । वि॒शति॑ ।
तस्मा॑त् । च॒न्द्राः । आ॒पः । न॒क्तम् । द॒दृ॒श्रे । छा॒यायै॑ । च । आ॒त॒प॒त॒
इत्या॑ – त॒प॒तः । च । स॒न्धा॒वि॒ति॒ सं – धौ । गृ॒ह्णा॒ति॒ ।
अ॒हो॒रा॒त्रयो॑रि॒त्यहः॑ – रा॒त्रयोः॑ । ए॒व । अ॒स्मै । वर्ण॑म् । गृ॒ह्णा॒ति॒ ।
ह॒विष्म॑तीः । इ॒माः । आ॒पः । इति॑ । आ॒ह । ह॒विष्कृ॑ता॒नामि॑ति
ह॒विः – कृ॑ता॒नाम् । ए॒व । गृ॒ह्णा॒ति॒ । ह॒विष्मा॑न् । अ॒स्तु । 9 (50)

6.4.2.5

सूर्य॑ इत्या॒ह स॑शु॒क्राणा॑मे॒व गृ॒ह्णा॒त्यनु॑ष्टु॒भा गृ॒ह्णा॒ति॒ वा॒ग्वा
अ॒नुष्टु॑ग् वा॒चैवै॑नाः॒ सर्व॑या गृ॒ह्णा॒ति॒ चतु॑ष्प॒दय॑र्चा गृ॒ह्णा॒ति॒ त्रिः सा॑द॒यति॑
स॒प्त सं प॑द्यन्ते स॒प्तप॑दा श॒क्वरी॑ प॒शवः॑ श॒क्वरी॑ प॒शूने॒वाव रु॑न्धे
ऽस्मै॑ वै लो॒काय॑ गा॒र्हप॑त्य आ॒ धी॒यते॑ऽमुष्मा॑ आ॒हव॑नी॒यो यद्
गा॒र्हप॑त्य उप॒साद॑ये॒दस्मिन्॑ लो॒के प॑शु॒मान्थ् स्या॑द्
यदा॑ह॒वनी॒येऽमु॑ष्मिन्- [] 10

6.4.2.5 - Padam

सूर्यः । इति । आह । सशुक्राणामिति स – शुक्राणाम् । एव ।
गृह्णाति । अनुष्टुभेत्यनु – स्तुभा । गृह्णाति । वाक् । वै ।
अनुष्टुगित्यनु – स्तुक् । वाचा । एव । एनाः । सर्वया । गृह्णाति ।
चतुष्पदयेति चतुः – पदया । ऋचा । गृह्णाति । त्रिः । सादयति ।
सप्त । समिति । पद्यन्ते । सप्तपदेति सप्त – पदा । शक्वरी ।
पशवः । शक्वरी । पशून् । एव । अवेति । रुन्धे । अस्मै । वै ।
लोकाय । गार्हपत्य इति गार्ह – पत्यः । एति । धीयते ।
अमुष्मै । आहवनीय इत्या – हवनीयः । यत् । गार्हपत्य इति
गार्ह – पत्ये । उपसादयेदित्युप – सादयेत् । अस्मिन् ।
लोके । पशुमानिति पशु – मान् । स्यात् । यत् ।
आहवनीय इत्या – हवनीये । अमुष्मिन् । 10 (50)

6.4.2.6

लोके पशुमान्त् स्यादुभयोरुप सादयत्युभयोरेवैनं लोकयोः
पशुमन्तं करोति सर्वतः परि हरति रक्षसामपहत्या

इन्द्रा॑ग्नियो॒र्भा॒ग॒धेयीः॑ स्थे॒त्याह॑ यथा॒यजु॑रेवै॒तदा॒ग्नी॒ध्रं॑ उप॑ वा॒सय॑त्ये॒तद्वै॑
य॒ज्ञस्या॑परा॒जितं॑ य॒दाग्नी॑ध्रं य॒देव॑ य॒ज्ञस्या॑परा॒जितं॑ तदे॒वैना॑
उप॑ वा॒सय॑ति यतः॒ खलु॑ वै य॒ज्ञस्य॑ वि॒त॒तस्य॑ न क्रि॒यते॑ () तद॒नु
य॒ज्ञं र॒क्षास्य॑व चर॒न्ति यद् वह॑न्तीनां गृ॒ह्णाति॑ क्रि॒यमा॑णामे॒व
तद् य॒ज्ञस्य॑ शये॒ रक्ष॑सा-मन॒न्वव॑चाराय॒ न ह्ये॑ता ई॒लय॑न्त्या
तृ॒तीय॑सव॒नात् परि॑ शेरे॒ य॒ज्ञस्य॑ सं॒तत्यै॑ । 11

6.4.2.6 - Padam

लो॒के । प॒शुमा॑निति॒ पशु॑ - मा॒न् । स्या॒त् । उ॒भयोः॑ । उ॒पेति॑ ।
सा॒दय॑ति । उ॒भयोः॑ । ए॒व । ए॒नम् । लो॒कयोः॑ । प॒शुम॑न्तमि॒ति
प॒शु - म॑न्तम् । क॒रोति॑ । स॒र्वतः॑ । प॒रीति॑ । ह॒रति॑ । र॒क्षसा॑म् ।
अ॒पह॑त्या इ॒त्यप॑ - ह॒त्यै । इन्द्रा॑ग्नियो॒रितीन्द्र॑ - अ॒ग्नियोः॑ ।
भा॒ग॒धेयी॑रिति॒ भा॒ग - धेयीः॑ । स्थ॒ । इति॑ । आ॒ह ।
यथा॒यजु॑रिति॒ यथा॑-य॒जुः । ए॒व । ए॒तत् । आ॒ग्नी॒ध्र इ॒त्याग्नि॑ - इ॒ध्रे ।
उ॒पेति॑ । वा॒सय॑ति । ए॒तत् । वै । य॒ज्ञस्य॑ । अ॒परा॑जितमि॒त्यपरा॑-जितम् ।
यत् । आ॒ग्नी॒ध्रमि॒त्याग्नि॑ - इ॒ध्रम् । यत् । ए॒व । य॒ज्ञस्य॑ ।

अ॒परा॒जित॑मि॒त्यपरा॑ – जि॒तम् । तत् । ए॒व । ए॒नाः । उ॒पेति॑ । वा॒सय॑ति ।
यतः॑ । ख॒लु । वै । य॒ज्ञस्य॑ । वि॒त॒त॒स्येति॑ वि – त॒त॒स्य । न ।
क्रि॒यते॑ () । तत् । अ॒न्वि॒ति । य॒ज्ञम् । र॒क्षाञ्॑सि । अ॒वेति॑ ।
च॒रन्ति॑ । यत् । व॒हन्ती॑नाम् । गृ॒ह्णा॒ति । क्रि॒यमा॑णाम् । ए॒व । तत् ।
य॒ज्ञस्य॑ । श॒ये । र॒क्ष॒साम् । अ॒नन्व॑व॒चारा॑येत्य॒ननु॑ – अ॒व॒चा॒राय॑ । न ।
हि । ए॒ताः । ई॒लय॑न्ति । ए॒ति । तृ॒तीय॑स॒वना॑दिति तृतीय – स॒वना॑त् ।
प॒रीति॑ । शे॒रे । य॒ज्ञस्य॑ । स॒न्त॒त्या इति॑ सं – त॒त्यै । 11 (76)

(स्या – दि॒न्द्रो – गृ॒ह्णी॒या – द॒स्त्व – मु॒ष्मिन् – क्रि॒यते॑ –
षड् वि॒ज्ञा॑तिश्च) (A2)

6.4.3.1

ब्र॒ह्मवा॑दि॒नो व॑दन्ति स त्वा अ॒ध्व॒र्युः स्या॑द्यः सोम॑मु॒पाव॑हरन्त् सर्वा॑भ्यो
दे॒वता॑भ्य उ॒पाव॑हरे॒दिति॑ ह॒दे त्वे॒त्याह॑ म॒नुष्ये॑भ्य ए॒वैतेन॑ करोति
म॒न॒से त्वे॒त्याह॑ पि॒तृभ्य॑ ए॒वैतेन॑ करोति दि॒वे त्वा सूर्या॑य त्वे॒त्याह॑
दे॒वेभ्य॑ ए॒वैतेन॑ करोत्ये॒तावती॑र्वे दे॒वता॑स्ताभ्य ए॒वैनञ् सर्वा॑भ्य
उ॒पाव॑हरति पु॒रा वा॒चः – [] 12

6.4.3.1 - Padam

ब्र॒ह्म॒वादि॑न इति॑ ब्र॒ह्म-वादि॑नः । वद॑न्ति । सः । तु । वै । अध्व॑र्युः ।
स्यात् । यः । सोम॑म् । उपा॑वहरन्नित्युप - अव॑हरन् । सर्वा॑भ्यः ।
दे॒वता॑भ्यः । उपा॑वहरेदित्युप - अव॑हरेत् । इति॑ । ह॒दे । त्वा । इति॑ ।
आह॑ । मनु॑ष्येभ्यः । ए॒व । ए॒तेन॑ । क॒रोति॑ । मन॑से । त्वा । इति॑ ।
आह॑ । पि॒तृभ्य॑ इति॑ पि॒तृ - भ्यः । ए॒व । ए॒तेन॑ । क॒रोति॑ । दि॒वे ।
त्वा । सू॒र्याय॑ । त्वा । इति॑ । आह॑ । दे॒वेभ्यः॑ । ए॒व । ए॒तेन॑ । क॒रोति॑ ।
ए॒ताव॑तीः । वै । दे॒वताः॑ । ता॒भ्यः । ए॒व । ए॒नम् । सर्वा॑भ्यः ।
उपा॑वहरतीत्युप - अव॑हरति । पु॒रा । वा॒चः । 12 (50)

6.4.3.2

प्र॒वदि॑तोः प्रा॒तरनु॑वाकमु॒पाक॑रोति याव॑त्ये॒व वाक् ताम॑व रुन्धे
ऽपोऽग्ने॑ऽभि॒व्याह॑रति य॒ज्ञो वा आपो॑ य॒ज्ञमे॒वाभि॑ वाचं॑ वि॒सृज॑ति
सर्वा॑णि छन्दा॑स्यन्वाह प॒शवो॑ वै छन्दा॑सि प॒शूने॒वाव॑ रुन्धे
गा॒यत्रि॑या तेज॒स्काम॑स्य परि॑ दध्यात् त्रि॒ष्टुभे॑न्द्रि॒य काम॑स्य जग॑त्या
प॒शुकाम॑स्यानु॒ष्टुभा॑ प्रति॒ष्ठाकाम॑स्य प॒ङ्क्त्या॑ य॒ज्ञकाम॑स्य

विराजाऽन्नकामस्य शृणोत्वग्निः समिधा हवं- [] 13

6.4.3.2 - Padam

प्रव॑दितोरिति प्र - व॒दि॒तोः । प्रा॒तरनु॑वाकमिति प्रातः - अनु॒वा॒कम् ।
उपा॑करोतीत्युप-आकरोति । याव॑ती । ए॒व । वाक् । ताम् । अवे॑ति ।
रुन्धे॑ । अपः । अ॒ग्रै॑ । अभि॒व्या॑हरतीत्यभि - व्या॑हरति । य॒ज्ञः । वै ।
आपः । य॒ज्ञम् । ए॒व । अभी॑ति । वाच॑म् । वी॒ति । सृ॒जति॑ ।
सर्वा॑णि । छन्दा॑सि । अन्वि॑ति । आ॒ह । प॒शवः॑ । वै । छन्दा॑सि ।
प॒शून् । ए॒व । अवे॑ति । रुन्धे॑ । गा॒य॒त्रि॒या । तेज॑स्कामस्येति
तेजः॑ - का॒म॒स्य । परी॑ति । द॒ध्यात् । त्रि॒ष्टु॒भा॑ ।
इन्द्रि॑यकामस्येतीन्द्रि॒य - का॒म॒स्य । जग॑त्या । प॒शु॒का॒म॒स्येति॑
प॒शु - का॒म॒स्य । अनु॑ष्टुभेत्यनु - स्तु॒भा॑ । प्रति॑ष्ठाकामस्येति
प्रति॑ष्ठा - का॒म॒स्य । प॒ङ्क्त्या॑ । य॒ज्ञ॒का॒म॒स्येति॑ य॒ज्ञ - का॒म॒स्य ।
विरा॑जेति वि - रा॒जा । अन्न॑कामस्येत्यन्न - का॒म॒स्य । शृ॒णो॒तु ।
अ॒ग्निः । समि॑धेति सं - इ॒धा॑ । ह॒वम् । 13 (50)

6.4.3.3

म॒ इत्या॑ह स॒वितृ॑प्र॒सूत॑ ए॒व दे॒वता॑भ्यो नि॒वेद्या॑पोऽच्छै॒त्यप॑ इ॒ष्य
हो॒तरि॑त्याहे॒षित॑ हि क॒र्म क्रि॒यते॑ मै॒त्रावरु॑णस्य चम॒साध्व॑र्यवा
द्र॒वेत्या॑ह मि॒त्रावरु॑णौ वा अ॒पां ने॒तारौ॑ ताभ्या॒मेवै॑ना अ॒च्छैति॑
दे॒वीरा॑पो अ॒पां न॒पादि॑त्याहाऽऽ*हु॒त्यैवै॑ना निष्क्री॒य गृ॒ह्णात्य॑थो
हविष्कृ॑ताना-मे॒वाभि॑घृ॒तानां॑ गृ॒ह्णाति॑- [] 14

6.4.3.3 - Padam

मे । इति॑ । आ॒ह । स॒वितृ॑प्र॒सूत॑ इति॑ स॒वितृ॑ - प्र॒सूतः॑ । ए॒व ।
दे॒वता॑भ्यः । नि॒वेद्ये॑ति नि - वे॒द्य । अ॒पः । अ॒च्छ । ए॒ति । अ॒पः ।
इ॒ष्य । हो॒तः । इति॑ । आ॒ह । इ॒षित॑म् । हि । क॒र्म । क्रि॒यते॑ ।
मै॒त्रावरु॑णस्येति॑ मै॒त्रा-वरु॑णस्य । चम॒साध्व॑र्यविति॑ चम॒स-अध्व॑र्यो ।
ए॒ति । द्र॒व । इति॑ । आ॒ह । मि॒त्रावरु॑णाविति॑ मि॒त्रा - वरु॑णौ । वै ।
अ॒पाम् । ने॒तारौ॑ । ताभ्या॒म् । ए॒व । ए॒नाः । अ॒च्छ । ए॒ति । दे॒वीः ।
आ॒पः । अ॒पाम् । न॒पात् । इति॑ । आ॒ह । आ॒हुत्ये॑त्या - हु॒त्या । ए॒व ।
ए॒नाः । निष्क्री॑येति॑ निः - क्री॒य । गृ॒ह्णाति॑ । अ॒थो इति॑ ।

ह॒विष्कृ॑तानामि॒ति ह॒विः – कृ॒तानाम् । ए॒व ।

अ॒भिघृ॑तानामि॒त्यभि – घृ॒तानाम् । गृ॒ह्णाति॑ । 14 (50)

6.4.3.4

का॒र्षि॒रसी॑त्याह॒ शम॑लमे॒वाऽऽ*सा॒मप॑ प्लावयति॒ समु॑द्रस्य॒ वोऽक्षि॑त्या
उ॒न्नय॑ इत्याह॒ तस्मा॑द॒द्यमा॑नाः पी॒यमा॑ना आ॒पो न॑ क्षी॒यन्ते॑ यो॒निर्वै॑
य॒ज्ञस्य॑ चा॒त्वा॒लं य॑ज्ञो व॒सती॑वरीर्होतृ॒चम॑सं च॒ मैत्रा॑वरुणच॒मसं॑ च
स॒स्पर्श॑र्य व॒सती॑वरीर्व्या॒नय॑ति॒ यज्ञ॑स्य॒ सयो॑नित्वायाथो॒ स्वादे॑वैना
यो॒नेः प्र॑ ज॒नय॑त्यध्व॒र्योऽवे॑रपा(3) इत्या॒होते॑ () –म॒नन्न॑मु॒रुते॑माः
प॒श्येति॑ वावै॒तदा॑ह॒ यद्य॑ग्नि॒ष्टोमो॑ जु॒होति॑ यद् यु॒क्थ्यः॑ परि॒धौ नि॑ मा॒र्ष्टि॑
यद् य॒तिरा॒न्नो य॒जुर्वद॑न् प्र॒ पद्य॑ते य॒ज्ञक्र॑तूनां॒ व्यावृ॑त्त्यै । 15

6.4.3.4 - Padam

का॒र्षिः । अ॒सि । इति॑ । आ॒ह । श॒मल॑म् । ए॒व । आ॒साम् ।
अ॒पेति॑ । प्ला॒वय॑ति । स॒मु॒द्रस्य॑ । वः । अ॒क्षित्यै॑ । उ॒दिति॑ । न॒ये ।
इति॑ । आ॒ह । तस्मा॑त् । अ॒द्यमा॑नाः । पी॒यमा॑नाः । आ॒पः । न ।
क्षी॒यन्ते॑ । यो॒निः । वै । य॒ज्ञस्य॑ । चा॒त्वा॒लम् । य॒ज्ञः । व॒सती॑वरीः ।

हो॒तृ॒च॒म॒स॒मि॒ति॑ हो॒तृ॒ – च॒म॒स॒म् । च॒ । मै॒त्रा॒व॒रु॒ण॒च॒म॒स॒मि॒ति॑
 मै॒त्रा॒व॒रु॒ण॒ – च॒म॒स॒म् । च॒ । स॒७स्पर्श॑र्येति॑ सं – स्पर्श॑र्य॒ ।
 व॒स॒ती॒व॒रीः॑ । व्या॒न॒य॒ती॒ति॑ वि – आ॒न॒य॒ति॑ । य॒ज्ञ॒स्य॑ । स॒यो॒नि॒त्वा॒ये॒ति॑
 स॒यो॒नि॒ – त्वा॒य॒ । अ॒थो इति॑ । स्वा॒त् । ए॒व । ए॒नाः । यो॒नेः॑ । प्रेति॑ ।
 ज॒न॒य॒ति॑ । अध्व॑र्यो इति॑ । अवैः॑ । अ॒पा(३)ः॑ । इति॑ । आ॒ह ।
 उ॒त () । ई॒म् । अ॒न॒न्नु॒ः । उ॒त । इ॒माः । प॒श्य॒ । इति॑ । वा॒व ।
 ए॒त॒त् । आ॒ह । य॒दि । अ॒ग्नि॒ष्टो॒म॒ इत्य॑ग्नि – स्तो॒मः । जु॒हो॒ति॑ ।
 य॒दि । उ॒क्थ्यः॑ । प॒रि॒धा॒वि॒ति॑ प॒रि – धौ॑ । नी॒ति॑ । मा॒र्ष्टि॑ । य॒दि ।
 अ॒ति॒रा॒त्र॒ इत्य॑ति – रा॒त्रः । य॒जुः॑ । व॒द॒न् । प्रेति॑ । प॒द्य॒ते ।
 य॒ज्ञ॒क्र॒तू॒ना॒मि॒ति॑ य॒ज्ञ – क्र॒तू॒ना॒म् । व्या॒वृ॒त्या इति॑
 वि – आ॒वृ॒त्त्यै॑ । 15 (75) (वा॒चो – ह॒व – म॒भि॒घृ॒ता॒नां॑ गृ॒ह्णा॒त्यु –
 त – प॒ञ्च॒वि॒ंश॒ति॒श्च॑) (A3)

6.4.4.1

दे॒व॒स्य॑ त्वा स॒वि॒तुः॑ प्र॒स॒व॒ इति॑ ग्रा॒वा॒ण॒मा द॒त्ते प्र॒सू॒त्या अ॒श्वि॒नौ –
 ब॒र्हा॒भ्या॒मि॒त्या॒हा॒श्वि॒नौ॑ हि दे॒वा॒ना॒म॒ध्व॒र्यू आ॒स्तां पू॒ष्णो ह॒स्ता॒भ्या॒मि॒त्या॒ह॑

य॒त्यै॑ प॒श॒वो॑ वै सोमो॑ व्या॒न उ॒पा॒शु॒ स॒व॒नो॑ यदु॒पा॒शु॒ स॒व॒न॒म॒भि॒
मिमी॑ते व्या॒नमे॒व प॒शु॒षु॒ द॒धा॒तीन्द्रा॑य॒ त्वेन्द्रा॑य॒ त्वेति॑ मिमी॒त इन्द्रा॑य॒ हि
सोम॑ आ॒ह्रि॒य॒ते पञ्च॑ कृ॒त्वो य॒जु॒षा मिमी॑ते- [] 16

6.4.4.1 - Padam

दे॒वस्य॑ । त्वा । स॒वि॒तुः । प्र॒स॒व इति॑ प्र – स॒वे । इति॑ । ग्रा॒वा॒ण॒म् ।
एति॑ । द॒त्ते । प्र॒सू॒त्या इति॑ प्र – सू॒त्यै । अ॒श्वि॒नोः । बा॒हु॒भ्यामि॑ति
बा॒हु-भ्या॑म् । इति॑ । आ॒ह । अ॒श्वि॒नौ । हि । दे॒वा॒ना॒म् ।
अ॒ध्व॒र्यू इति॑ । आ॒स्ता॒म् । पू॒ष्णः । ह॒स्ता॒भ्याम् । इति॑ । आ॒ह ।
य॒त्यै॑ । प॒श॒वः । वै । सोमः॑ । व्या॒न इति॑ वि – अ॒नः ।
उ॒पा॒शु॒स॒व॒न इत्यु॒पा॒शु – स॒व॒नः । यत् ।
उ॒पा॒शु॒स॒व॒न॒मि॒त्यु॒पा॒शु – स॒व॒न॒म् । अ॒भी॒ति॑ । मिमी॑ते ।
व्या॒नमि॑ति॒ वि – अ॒न॒म् । ए॒व । प॒शु॒षु॒ द॒धा॒ति॒ इन्द्रा॑य॒ त्वा ।
इन्द्रा॑य॒ त्वा । इति॑ । मिमी॑ते । इन्द्रा॑य॒ हि । सोमः॑ । आ॒ह्रि॒य॒त
इ॒त्या – ह्रि॒य॒ते॑ । पञ्च॑ । कृ॒त्वः । य॒जु॒षा । मिमी॑ते । 16 (50)

6.4.4.2

पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तौ यज्ञो यज्ञमेवाव रुन्धे पञ्च कृत्वस्तूष्णीं दश
सं पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड् विराजैवान्नाद्यमव रुन्धे श्वात्राः
स्थ वृत्रतुर इत्याहैष वा अपां सोमपीथो य एवं वेद
नाफ्स्वार्तिमाच्छति यत्ते सोम दिवि ज्योतिरित्याहैभ्य एवैनं- [] 17

6.4.4.2 - Padam

पञ्चाक्षरेति पञ्च-अक्षरा । पङ्क्तिः । पाङ्क्तः । यज्ञः । यज्ञम् । एव ।
अवेति । रुन्धे । पञ्च । कृत्वः । तूष्णीम् । दश । समिति । पद्यन्ते ।
दशाक्षरेति दश - अक्षरा । विराडिति वि - राट् । अन्नम् ।
विराडिति वि - राट् । विराजेति वि - राजा । एव । अन्नाद्यमित्यन्न
-अद्यम् । अवेति । रुन्धे । श्वात्राः । स्थ । वृत्रतुर इति वृत्र - तुरः ।
इति । आह । एषः । वै । अपाम् । सोमपीथ इति सोम - पीथः ।
यः । एवम् । वेद । न । अफ्स्वित्यप् - सु । आर्तिम् । एति ।
ऋच्छति । यत् । ते । सोम । दिवि । ज्योतिः । इति । आह ।
एभ्यः । एव । एनम् । 17 (50)

6.4.4.3

लो॒केभ्यः॑ सं॒ भर॑ति सोमो॒ वै रा॒जा दि॒शोऽभ्य॑ध्याय॒त् स दि॒शोऽनु॑
प्रा॒वि॒शत् प्रा॒गपा॑गुदग॒धरा॑गित्याह दि॒ग्भ्य ए॒वैन॑ सं॒ भर॑त्यथो दि॒श
ए॒वास्मा॑ अ॒व रु॒न्धे ऽम्ब॑ नि॒ ष्वरे॑त्याह का॒मुका॑ ए॒न स्त्रि॑यो भवन्ति
य ए॒वं वेद॑ यत् ते सो॒मादा॑भ्यं॒ नाम॑ जा॒गृवी॑त्या- [] 18

6.4.4.3 - Padam

लो॒केभ्यः॑ । समि॒ति । भर॑ति । सोमः॑ । वै । रा॒जा । दि॒शः ।
अभी॑ति । अध्या॒यत् । सः । दि॒शः । अनु॑ । प्रेति॑ । अ॒वि॒शत् ।
प्राक् । अ॒पाक् । उ॒दक् । अ॒धरा॑क् । इति॑ । आ॒ह । दि॒ग्भ्य इति॑
दिक् - भ्यः । ए॒व । ए॒नम् । समि॒ति । भर॑ति । अथो॑ इति॑ । दि॒शः ।
ए॒व । अ॒स्मै । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । अ॒म्ब । नी॒ति । स्वर॑ । इति॑ । आ॒ह ।
का॒मुकाः । ए॒नम् । स्त्रि॑यः । भव॑न्ति । यः । ए॒वम् । वेद॑ । यत् । ते ।
सोम॑ । अ॒दाभ्य॑म् । नाम॑ । जा॒गृवि॑ । इति॑ । 18 (50)

6.4.4.4

-है॒ष वै सोम॑स्य सोमपी॒थो य ए॒वं वेद॑ न सो॒म्यामा॑र्तिमा॒र्च्छति॑
घ्न॑न्ति वा ए॒तत् सोमं॑ यद॒भिषु॑ण्वन्त्य॒ शून॑प गृह्णाति॒ त्राय॑त

ए॒वैनं॑ प्रा॒णा वा अ॒ञ्श॑वः प॒शवः॑ सोमो ऽञ्शून् पुनरपि सृजति
प्रा॒णाने॒व प॒शुषु॑ दधाति द्वौ॒द्वौ॒॑वपि॑ सृजति तस्माद् द्वौ॒द्वौ॑ प्रा॒णाः । 19

6.4.4.4 - Padam

आ॒ह । ए॒षः । वै । सोम॑स्य । सोम॑पीथ इति सोम – पीथः । यः ।
ए॒वम् । वेद॑ । न । सौ॒म्याम् । आ॒र्तिम् । ए॒ति । ऋ॒च्छति॑ । घ्नन्ति॑ ।
वै । ए॒तत् । सोम॑म् । यत् । अ॒भिषु॑ण्वन्तीत्यभि – सु॒न्वन्ति॑ ।
अ॒ञ्शून् । अ॒पेति॑ । गृ॒ह्णाति॑ । त्रा॒यते॑ । ए॒व । ए॒नम् ।
प्रा॒णा इति॑ प्र – अ॒नाः । वै । अ॒ञ्श॑वः । प॒शवः॑ । सोमः॑ ।
अ॒ञ्शून् । पुनः॑ । अ॒पीति॑ । सृ॒जति॑ । प्रा॒णानिति॑ प्र – अ॒नान् ।
ए॒व । प॒शुषु॑ । दधाति॑ । द्वौ॒द्वौ॒॑विति॑ द्वौ – द्वौ । अ॒पीति॑ । सृ॒जति॑ ।
तस्मा॑त् । द्वौ॒द्वौ॒॑विति॑ द्वौ – द्वौ । प्रा॒णा इति॑ प्र – अ॒नाः । 19 (44)

(य॒जुषा॑ मिमीत – ए॒नं – जा॒गृवी॑ति – चतु॑श्चत्वारि॒ञ्शच्च॑) (A4)

6.4.5.1

प्रा॒णो वा ए॒ष यदु॑पाञ्शु र्यदु॑पाञ्श्व॒ग्रा ग्र॒हा गृ॒ह्यन्ते॑ प्रा॒णमे॒वानु॑ प्र
य॒न्त्यरु॑णो ह स्मा॒ऽऽ*हौ॑पवेशिः प्रातः स॒वन ए॒वाहं॑ य॒ज्ञञ् सञ्

स्था॑पया॒मि तेन॑ ततः॑ स॒स्थि॑तेन चरामीत्यष्टौ कृत्वोऽग्रे-ऽभिषु॑णो-
त्यष्टा॑क्षरा गायत्री गायत्रं प्रातः॑ सवनं प्रातः॑ सवनमेव तेना॑
ऽऽ*प्नो॑त्येकादश कृत्वो॑ द्वितीय-मेकादशाक्षरा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभं
माध्यंदिनं॑- [] 20

6.4.5.1 - Padam

प्रा॒ण इति॑ प्र - अनः॑ । वै । एषः॑ । यत् । उपा॑श्शुरित्युप-अ॑श्शुः ।
यत् । उपा॑श्श्वग्रा इत्युपा॑श्शु - अग्राः॑ । ग्रहाः॑ । गृह्यन्ते॑ ।
प्रा॒णमि॑ति प्र - अनम् । एव । अनु॑ । प्रेति॑ । यन्ति॑ । अरुणः॑ । ह ।
स्म । आह॑ । औपवेशि॑रित्यौप - वेशिः॑ । प्रातस्सवन॑ इति
प्रातः-सवने॑ । एव । अहम् । यज्ञम् । समिति॑ । स्थापयामि । तेन॑ ।
ततः॑ । स॒स्थि॑तेनेति सं-स्थितेन । चरामि॑ । इति॑ । अष्टौ । कृत्वः॑ ।
अग्रे॑ । अभीति॑ । सु॒नोति॑ । अष्टाक्षरेत्यष्टा - अक्षरा॑ । गायत्री ।
गायत्रम् । प्रातस्सवनमिति॑ प्रातः - सवनम् । प्रातस्सवनमिति॑
प्रातः - सवनम् । एव । तेन॑ । आप्नोति॑ । एकादश । कृत्वः॑ ।

द्वितीयम् । एकादशाक्षरेत्येकादश-अक्षरा । त्रिष्टुप् । त्रैष्टुभम् ।
माध्यन्दिनम् । 20 (50)

6.4.5.2

सवनं माध्यन्दिनमेव सवनं तेनाऽऽप्नोति द्वादश कृत्वस्तृतीयं
द्वादशाक्षरा जगती जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवनमेव तेना
ऽऽप्नोत्येता ह वाव स यज्ञस्य सऽस्थितिमुवाचा
स्कन्दायास्कन्न हि तद्-यद्-यज्ञस्य सऽस्थितस्य स्कन्दत्यथो
खल्वाहुर्गायत्री वाव प्रातः सवने नातिवाद इत्यनतिवादुक एनं
भ्रातृव्यो भवति य एवं वेद तस्मादष्टावष्टौ- [] 21

6.4.5.2 - Padam

सवनम् । माध्यन्दिनम् । एव । सवनम् । तेन । आप्नोति । द्वादश ।
कृत्वः । तृतीयम् । द्वादशाक्षरेति द्वादश - अक्षरा । जगती ।
जागतम् । तृतीयसवनमिति तृतीय - सवनम् । तृतीयसवनमिति
तृतीय-सवनम् । एव । तेन । आप्नोति । एताम् । ह । वाव । सः ।
यज्ञस्य । सऽस्थितिमिति सं - स्थितिम् । उवाच । अस्कन्दाय ।

अ॒स्क॒न्नम् । हि॒ । तत् । यत् । य॒ज्ञस्य॑ । स॒॒स्थि॒तस्येति॑
सं – स्थि॒तस्य॑ । स्क॒न्दति॑ । अथो॒ इति॑ । खलु॑ । आ॒हुः । गा॒यत्री॑ ।
वाव । प्रा॒तस्स॒वन इति॑ प्रा॒तः – स॒वने॑ । न । अ॒ति॒वा॒द
इत्य॑ति – वा॒दे॑ । इति॑ । अ॒न॒ति॒वा॒दु॒क इत्य॑नति – वा॒दु॒कः ।
ए॒नम् । भ्रा॒तृ॒व्यः । भ॒वति॑ । यः । ए॒वम् । वे॒द । तस्मा॑त् ।
अ॒ष्टा॒व॒ष्टा॒वि॒त्य॒ष्टौ – अ॒ष्टौ । 21 (50)

6.4.5.3

कृ॒त्वो॑ऽभि॒षु॒त्यं ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॑ वदन्ति प॒वि॒त्र॒व॒न्तो॑ऽन्ये ग॒र्हा गृ॒ह्यन्ते॑
किं॒प॒वि॒त्र उ॒पा॒॒शु॒रिति॑ वा॒क्प॒वि॒त्र इति॑ ब्रू॒याद्-वा॒च॒स्प॒तये॑ प॒व॒स्व
वा॒जि॒न्नि॒त्याह॑ वा॒चै॒वैनं॑ प॒व॒यति॑ वृ॒ष्णो अ॒॒शु॒भ्या॒मि॒त्याह॑ वृ॒ष्णो
ह्ये॒ता॒व॒॒शू यौ॑ सो॒म॒स्य ग॒भ॒स्ति॒पू॒त इत्या॑ह ग॒भ॒स्ति॒ना ह्ये॒नं प॒व॒यति॑
दे॒वो दे॒वा॒नां प॒वि॒त्र॒म॒सी॒त्याह॑ दे॒वो ह्ये॒ष- [] 22

6.4.5.3 - Padam

कृ॒त्वः । अ॒भि॒षु॒त्य॒मि॒त्य॒भि-सु॒त्यम् । ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒न इति॑ ब्र॒ह्म-वा॒दि॒नः ।
वद॑न्ति । प॒वि॒त्र॒व॒न्त इति॑ प॒वि॒त्र – व॒न्तः । अ॒न्ये । ग॒र्हाः । गृ॒ह्यन्ते॑ ।

कि॒म्प॒वि॒त्र इति॑ कि॒म् – प॒वि॒त्रः । उ॒पा॒ञ्शु॒रित्यु॑प – अ॒ञ्शुः ।
इति॑ । वा॒क्प॒वि॒त्र इति॑ वाक्-प॒वि॒त्रः । इति॑ । ब्रू॒यात् । वा॒चः । प॒तये॑ ।
प॒वस्व॑ । वा॒जि॒न् । इति॑ । आ॒ह । वा॒चा । ए॒व । ए॒नम् । प॒वय॑ति ।
वृ॒ष्णः । अ॒ञ्शु॒भ्यामि॒त्यञ्शु॑ – भ्या॒म् । इति॑ । आ॒ह । वृ॒ष्णः । हि॑ ।
ए॒तौ । अ॒ञ्शू इति॑ । यौ । सो॒मस्य॑ । ग॒भ॒स्ति॒पू॒त इति॑
ग॒भ॒स्ति – पू॒तः । इति॑ । आ॒ह । ग॒भ॒स्ति॒ना । हि॑ । ए॒नम् । प॒वय॑ति ।
दे॒वः । दे॒वाना॑म् । प॒वि॒त्रम् । अ॒सि॒ । इति॑ । आ॒ह । दे॒वः । हि॑ ।

ए॒षः । 22 (50)

6.4.5.4

सन् दे॒वानां॑ प॒वि॒त्रं येषां॑ भा॒गोऽसि॑ तेभ्य॒स्त्वेत्या॑ह॒ येषाञ् ह्येष॑
भा॒गस्तेभ्य॑ ए॒नं गृ॒ह्णा॒ति स्वां॑ कृ॒तोऽसी॒त्याह॑ प्रा॒णमे॒व स्व॑म॒कृत॑
म॒धु॒मती॒र्न इ॒षस्कृ॑धी॒त्याह॑ स॒र्वमे॒वास्मा॑ इ॒दञ् स्व॑द॒यति॑ वि॒श्वेभ्य॑-
स्त्वे॒न्द्रि॒येभ्यो॑ दि॒व्येभ्यः॑ पा॒र्थि॒वेभ्य॑ इ॒त्याहो॑भ्यै॒ष्वेव॑ दे॒वम॒नुष्ये॑षु
प्रा॒णान् द॑धा॒ति म॒नस्त्वा- [] 23

6.4.5.4 - Padam

सन् । दे॒वाना॑म् । प॒वि॒त्रम् । ये॒षाम् । भा॒गः । अ॒सि॑ । ते॒भ्यः । त्वा ।
इति॑ । आ॒ह । ये॒षाम् । हि । ए॒षः । भा॒गः । ते॒भ्यः । ए॒नम् । गृ॒ह्णा॑ति ।
स्वा॒ङ्कृ॑तः । अ॒सि॑ । इति॑ । आ॒ह । प्रा॒णमि॑ति प्र – अ॒नम् । ए॒व ।
स्वम् । अ॒कृ॑त । म॒धु॒मती॑रिति म॒धु – म॒तीः । नः । इ॒षः । कृ॒धि ।
इति॑ । आ॒ह । स॒र्वम् । ए॒व । अ॒स्मै । इ॒दम् । स्व॒द॒य॒ति । वि॒श्वे॑भ्यः ।
त्वा । इ॒न्द्रि॒येभ्यः॑ । दि॒व्येभ्यः॑ । पा॒र्थि॒वेभ्यः॑ । इति॑ । आ॒ह । उ॒भये॑षु ।
ए॒व । दे॒वम॒नु॒ष्ये॒ष्विति॑ दे॒व – म॒नु॒ष्ये॒षु । प्रा॒णानि॑ति प्र – अ॒नान् ।
द॒धा॒ति । म॒नः । त्वा । 23 (50)

6.4.5.5

ऽष्टि॑व॒त्याह॒ मन॑ ए॒वाश्नु॑त उ॒र्वन्त॑रि॒क्ष-म॒न्वि॒ही॒त्याहा॑-न्त॑रि॒क्षदे॒वत्यो॑
हि प्रा॒णः स्वा॒हा त्वा सु॒भवः॑ सू॒र्याये॑त्याह प्रा॒णा वै स्व॒भव॑सो
दे॒वास्ते॒ष्वेव॑ प॒रोक्षं॑ जु॒होति॑ दे॒वेभ्य॑स्त्वा म॒रीचि॑पे॒भ्य इ॒त्याहा॑
ऽऽ*दि॒त्यस्य॑ वै र॒श्मयो॑ दे॒वा म॒रीचि॑पास्ते॒षां तद् भा॒गधे॒यं ता॒नेव॑ ते॒न
प्री॑णाति॒ यदि॑ का॒मये॑त व॒र्षु॒कः प॒र्जन्यः॑- [] 24

6.4.5.5 - Padam

अ॒ष्टु । इति॑ । आ॒ह । मनः॑ । ए॒व । आ॒श्नु॒ते । उ॒रु । अ॒न्तरि॑क्षम् ।
अ॒न्वि॒ति । इ॒हि । इति॑ । आ॒ह । अ॒न्तरि॑क्षदे॒वत्य॑ इत्य॒न्तरि॑क्ष-दे॒वत्यः॑ ।
हि । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । स्वा॒हा । त्वा । सु॒भव॑ इति॑ सु - भ॒वः ।
सू॒र्या॒य । इति॑ । आ॒ह । प्रा॒णा इति॑ प्र - अ॒नाः । वै । स्व॒भव॑स इति॑
स्व - भ॒वसः॑ । दे॒वाः । तेषु॑ । ए॒व । प॒रोक्ष॑मिति॑ प॒रः - अ॒क्षम् ।
जु॒होति॑ । दे॒वेभ्यः॑ । त्वा । म॒रीचि॑पेभ्य इति॑ म॒रीचि॑ - पे॒भ्यः । इति॑ ।
आ॒ह । आ॒दि॒त्यस्य॑ । वै । र॒श्मयः॑ । दे॒वाः । म॒रीचि॑पा इति॑
म॒रीचि॑-पाः । तेषा॑म् । तत् । भा॒गधे॑यमिति॑ भा॒ग-धे॑यम् । तान् । ए॒व ।
तेन॑ । प्री॒णाति॑ । यदि॑ । का॒मये॑त । वर्॒षुकः॑ । पर्ज॑न्यः । 24 (50)

6.4.5.6

स्या॒दिति॑ नी॒चा ह॑स्तेन॒ नि मृ॑ज्याद्-वृ॒ष्टिमे॒व नि य॑च्छति॒ यदि॑
का॒मये॑ताव॒र्षुकः॑ स्या॒दित्यु॑त्तानेन॒ नि मृ॑ज्याद्-वृ॒ष्टिमे॒वोद्-य॑च्छति॒
यद्य॑भि॒चरे॑दमुं ज॒ह्यथ॑ त्वा हो॒ष्यामी॑ति ब्रू॒यादाहु॑तिमे॒वैनं॑ प्रे॒प्सन्
ह॑न्ति॒ यदि॑ दू॒रे स्या॑दा त॒मितो॑स्तिष्ठेत् प्रा॒णमे॒वास्या॑नु॒गत्य॑ ह॑न्ति

यद्यभिचरेदमुष्य- [] 25

6.4.5.6 - Padam

स्यात् । इति । नीचा॑ । हस्ते॑न । नीति॑ । मृज्यात् । वृष्टि॑म् । एव ।
नीति॑ । यच्छति । यदि॑ । कामये॑त । अवर॑ष्पुकः । स्यात् । इति ।
उत्ताने॑नेत्युत् - ताने॑न । नीति॑ । मृज्यात् । वृष्टि॑म् । एव । उदिति॑ ।
यच्छति । यदि॑ । अभिचरे॑दित्यभि - चरे॑त् । अमुम् । जहि॑ । अथ ।
त्वा । होष्या॑मि । इति । ब्रूयात् । आहु॑तिमित्या - हुति॑म् । एव ।
एनम् । प्रेप्स॑न्निति प्र-ईप्स॑न् । हन्ति॑ । यदि॑ । दूरे । स्यात् । एति॑ ।
तमि॑तोः । तिष्ठेत् । प्राणमि॑ति प्र - अनम् । एव । अस्य ।
अनु॑गत्येत्यनु - गत्य॑ । हन्ति॑ । यदि॑ । अभिचरे॑दित्यभि - चरे॑त् ।
अमुष्य॑ । 25 (50)

6.4.5.7

त्वा प्रा॒णे सा॑दयामीति सा॒दये॑दस॒न्नो वै प्रा॒णः प्रा॒णमे॒वास्य॑ सा॒दयति॑
षड्भि॑र॒शुभिः॑ पवयति॑ षड् वा ऋ॒तव॑ ऋ॒तुभि॑रे॒वैनं॑ पवयति॑
त्रिः पवयति॑ त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒भिरे॒वैनं॑ लो॒कैः पवयति॑ ब्रह्म॑वादि॒नो

वदन्ति॑ कस्मा॑त् स॒त्यात् त्रयः॑ प॒शूना॑ञ् ह॒स्ता॒दाना॑ इति॑ यत् त्रि॒रुपा॑ञ्
शु॑ञ् ह॒स्तेन॑ वि॒गृह्णा॑ति तस्मा॑त् त्रयः॑ प॒शूना॑ञ् ह॒स्ता॒दानाः॑
पुरु॑षो () ह॒स्ती म॑र्कटः । 26

6.4.5.7 - Padam

त्वा । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒ने । सा॒दया॑मि । इति॑ । सा॒दये॑त् । अ॒सन्नः॑ ।
वै । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । प्रा॒णमि॑ति प्र – अ॒नम् । ए॒व । अ॒स्य ।
सा॒दय॑ति । षड्भि॑रिति॑ षट् – भिः । अ॒ञ्शु॑भिरित्य॑ञ्शु – भिः ।
प॒वय॑ति । षट् । वै । ऋ॒तवः॑ । ऋ॒तुभि॑रित्य॑तु – भिः । ए॒व । ए॒नम् ।
प॒वय॑ति । त्रिः । प॒वय॑ति । त्रयः॑ । इ॒मे । लो॒काः । ए॒भिः । ए॒व ।
ए॒नम् । लो॒कैः । प॒वय॑ति । ब्र॒ह्मवा॑दिन॑ इति॑ ब्र॒ह्म-वा॑दिनः । वद॑न्ति ।
कस्मा॑त् । स॒त्यात् । त्रयः॑ । प॒शूना॑म् । ह॒स्ता॒दाना॑ इति॑
ह॒स्त-आ॑दानाः । इति॑ । यत् । त्रिः । उ॒पाञ्शु॑मित्यु॒प – अ॒ञ्शुम् ।
ह॒स्तेन॑ । वि॒गृह्णा॑तीति॑ वि – गृ॒ह्णाति॑ । तस्मा॑त् । त्रयः॑ । प॒शूना॑म् ।
ह॒स्ता॒दाना॑ इति॑ ह॒स्त – आ॑दानाः । पुरु॑षः () । ह॒स्ती ।
म॑र्कटः । 26 (52)

(मा॒ध्यं॑दि॒न – म॒ष्टाव॑ष्टा – वे॒ष – म॒नस्त्वा – प॒र्जन्यो – ऽमु॒ष्य –
पु॒रुषो॑ – द्वे च) (A5)

6.4.6.1

दे॒वा वै यद् य॒ज्ञेऽकु॑र्वत तद॒सुरा॑ अकुर्वत ते दे॒वा उ॒पा॒ञ्शौ य॒ज्ञं
स॒ं॒स्थाप्य॑मप॒श्यन् तमु॒पा॒ञ्शौ स॒म॒स्थाप॑यन् तेऽसुरा॑ वज्रमु॒द्यत्य॑
दे॒वान॒भ्याय॑न्त ते दे॒वा बि॒भ्यत॑ इन्द्रमु॒पाधा॑वन् तानिन्द्रोऽन्तर्या॒मेणा॒न्तर॑धत्त
तदन्तर्या॒मस्या॒न्तर्या॒मत्वं यदन्तर्या॒मो गृ॒ह्यते॑ भ्रातृ॒व्याने॒व तद्
यज॑मानोऽन्तर्ध॑त्ते ऽन्तस्ते – [] 27

6.4.6.1 - Padam

दे॒वाः । वै । यत् । य॒ज्ञे । अकु॑र्वत । तत् । अ॒सुराः । अकु॑र्वत । ते ।
दे॒वाः । उ॒पा॒ञ्शा॒वित्यु॑प – अ॒ञ्शौ । य॒ज्ञम् । स॒ं॒स्थाप्य॑मिति
सं – स्थाप्य॑म् । अ॒प॒श्यन् । तम् । उ॒पा॒ञ्शा॒वित्यु॑प – अ॒ञ्शौ ।
स॒मिति॑ । अ॒स्थाप॑यन् । ते । अ॒सुराः । वज्र॑म् । उ॒द्यत्ये॑त्युत् – यत्य॑ ।
दे॒वान् । अ॒भीति॑ । आ॒यन्त॑ । ते । दे॒वाः । बि॒भ्यतः॑ । इन्द्र॑म् । उ॒पेति॑ ।
अ॒धाव॑न् । तान् । इन्द्रः॑ । अ॒न्तर्या॒मेणे॑त्यन्तः – या॒मेन॑ । अ॒न्तः ।

अ॒धत्त॑ । तत् । अ॒न्तर्या॑मस्येत्यन्तः – या॒मस्य॑ ।

अ॒न्तर्या॑मत्वमित्यन्तर्याम – त्वम् । यत् । अ॒न्तर्या॑म इत्यन्तः-या॒मः ।

गृ॒ह्यते॑ । भ्रातृ॑व्यान् । ए॒व । तत् । यज॑मानः । अ॒न्तः । ध॒त्ते । अ॒न्तः ।

ते । 27 (50)

6.4.6.2

द॒धामि॑ द्यावा॑पृथि॒वी अ॒न्तरु॑-र्वन्तरि॑क्ष-मि॒त्याहै॑भिरे॒व लो॒कैर्यज॑मानो
भ्रातृ॑व्यान्तर्ध॒त्ते ते दे॒वा अ॒मन्य॑न्तेन्द्रो॒ वा इ॒दम॑भूद्यद् वय॑ स्म इति॒
तेऽब्रु॑वन् म॒घव॑न्ननु॒ न आ भ॑जेति स॒जोषा॑ दे॒वैरव॑रैः परै॒श्चेत्य॑ब्रवी॒द्ये
चै॒व दे॒वाः परे॑ ये चाव॑रे ता॒नुभ॑या- [] 28

6.4.6.2 - Padam

द॒धामि॑ । द्यावा॑ पृथि॒वी इति॑ द्यावा॑ – पृथि॒वी । अ॒न्तः । उ॒रु ।
अ॒न्तरि॑क्षम् । इति॑ । आ॒ह । ए॒भिः । ए॒व । लो॒कैः । यज॑मानः ।
भ्रातृ॑व्यान् । अ॒न्तः । ध॒त्ते । ते । दे॒वाः । अ॒मन्य॑न्त । इन्द्रः॑ । वै ।
इ॒दम् । अ॒भूत् । यत् । व॒यम् । स्मः॑ । इति॑ । ते । अ॒ब्रुव॑न् ।
म॒घव॑न्निति॒ म॒घ – व॒न् । अ॒न्विति॑ । नः॑ । एति॑ । भ॒ज । इति॑ ।

सजोषा॑ इति॑ स – जोषाः॑ । देवैः॑ । अवरैः॑ । परैः॑ । च । इति॑ ।
अब्रवीत् । ये । च । एव । देवाः॑ । परैः॑ । ये । च । अवरे॑ । तान् ।
उभयान् । 28 (50)

6.4.6.3

नन्वाभज॑त् सजोषा॑ देवैरवरैः॑ परैश्चेत्याह॑ ये चैव॑ देवाः॑ परे॑ ये
चावरे॑ तानुभया॑-नन्वाभज॑-त्यन्तर्यामे॑ मघवन्॑ मादयस्वेत्याह॑ यज्ञादेव॑
यजमानं॑ नान्तरेत्युपयाम॑-गृहीतो॑ ऽसीत्याहापानस्य॑ धृत्यै
यदुभावपवित्रौ॑ गृह्येयातां॑ प्राणमपानोऽनु॑ नृच्छेत् प्रमायु॑कः
स्यात् पवित्रवानन्तर्यामो॑ गृह्यते- [] 29

6.4.6.3 - Padam

अन्वाभज॑दित्यनु॑ – आभजत् । सजोषा॑ इति॑ स – जोषाः॑ । देवैः॑ ।
अवरैः॑ । परैः॑ । च । इति॑ । आह । ये । च । एव । देवाः॑ ।
परैः॑ । ये । च । अवरे॑ । तान् । उभयान् । अन्वाभज॑तीत्यनु॑-
आभजति॑ । अन्तर्याम॑ इत्यन्तः – यामे । मघवन्निति॑ मघ – वन् ।
मादयस्व । इति॑ । आह । यज्ञात् । एव । यजमानम् । न । अन्तः ।

ए॒ति । उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒त इ॒त्यु॒प॒या॒म – गृ॒ही॒तः । अ॒सि॒ । इ॒ति॒ । आ॒ह ।
अ॒पा॒न॒स्ये॒त्यप॒ – अ॒न॒स्य॑ । धृ॒त्यै॑ । यत् । उ॒भौ । अ॒प॒वि॒त्रौ ।
गृ॒ह्ये॒या॒ताम् । प्रा॒ण॒मि॒ति प्र॒-अ॒न॒म् । अ॒पा॒न इ॒त्यप॒ – अ॒नः॑ । अ॒नु॒ ।
नी॒ति॒ । ऋ॒च्छे॒त् । प्र॒मा॒यु॒क इ॒ति प्र॒-मा॒यु॒कः । स्या॒त् । प॒वि॒त्र॒वा॒नि॒ति॒
प॒वि॒त्र – वा॒न् । अ॒न्त॒र्या॒म इ॒त्यन्तः॑ – या॒मः । गृ॒ह्य॒ते । 29 (50)

6.4.6.4

प्रा॒णा॒पा॒न॒यो-वि॒धृ॒त्यै प्रा॒णा॒पा॒नौ वा ए॒तौ यदु॒पा॒ञ्च॒न्त॒र्या॒मौ व्या॒न
उ॒पा॒ञ्शु॒ स॒व॒नो यं का॒म॒ये॒त प्र॒मा॒यु॒कः स्या॒दि॒त्य॒स॒ञ् स्पृ॒ष्टौ तस्य॑
सा॒द॒ये॒द्-व्या॒ने॒नै॒वा॒स्य प्रा॒णा॒पा॒नौ वि॒च्छि॒न॒ति ता॒ज॒क् प्र मी॒य॒ते यं
का॒म॒ये॒त स॒र्व॒मा॒यु॒रि॒या॒दि॒ति स॒ञ् स्पृ॒ष्टौ तस्य॑ सा॒द॒ये॒द्-व्या॒ने॒नै॒वा॒स्य
प्रा॒णा॒पा॒नौ सं त॒नो॒ति स॒र्व॒मा॒यु॒रे॒ति । 30

6.4.6.4 - Padam

प्रा॒णा॒पा॒न॒यो॒रि॒ति प्रा॒ण – अ॒पा॒न॒योः॑ । वि॒धृ॒त्या इ॒ति वि॒ – धृ॒त्यै॑ ।
प्रा॒णा॒पा॒ना॒वि॒ति प्रा॒ण – अ॒पा॒नौ । वै । ए॒तौ । यत् ।
उ॒पा॒ञ्च॒न्त॒र्या॒मा॒वि॒त्यु॒पा॒ञ्शु – अ॒न्त॒र्या॒मौ । व्या॒न इ॒ति वि॒ – अ॒नः॑ ।

उपा॑ञ्शु॒स॒व॒न इत्यु॑पा॑ञ्शु – स॒व॒नः । य॒म् । का॒म॒ये॒त । प्र॒मा॒यु॒क
इति॑ प्र – मा॒यु॒कः । स्या॒त् । इति॑ । अ॒स॒स्पृ॒ष्टा॒विति॑सं – स्पृ॒ष्टौ ।
तस्य॑ । सा॒द॒ये॒त् । व्या॒ने॒नेति॑ वि – अ॒ने॒न । ए॒व । अ॒स्य ।
प्रा॒णा॒पा॒ना॒वि॒ति प्रा॒ण – अ॒पा॒नौ । वी॒ति । छि॒न॒त्ति । ता॒ज॒क् । प्रे॒ति ।
मी॒य॒ते । य॒म् । का॒म॒ये॒त । स॒र्व॒म् । आ॒युः । इ॒या॒त् । इति॑ ।
स॒स्पृ॒ष्टा॒वि॒ति सं-स्पृ॒ष्टौ । तस्य॑ । सा॒द॒ये॒त् । व्या॒ने॒नेति॑ वि-अ॒ने॒न ।
ए॒व । अ॒स्य । प्रा॒णा॒पा॒ना॒वि॒ति प्रा॒ण – अ॒पा॒नौ । स॒मि॒ति । त॒नो॒ति ।
स॒र्व॒म् । आ॒युः । ए॒ति । 30 (44)

(त – उ॒भया॑न् – गृ॒ह्य॒ते – चतु॑श्च॒त्वारि॑ञ्श॒च्च) (A6)

6.4.7.1

वा॒ग्वा ए॒षा यदै॑न्द्र॒वाय॑वो यदै॑न्द्र॒वाय॑वा॒ग्रा ग्र॒हा गृ॒ह्य॒न्ते वा॒च॒मे॒वानु॑ प्र
य॒न्ति वा॒युं दे॒वा अ॒ब्रु॒वन्थ् सोम॑ञ् राजा॑नञ् ह॒ना॒मे॒ति सो॒ऽब्र॒वीद् वरं॑
वृ॒णै म॒द॒ग्रा ए॒व वो॑ ग्र॒हा गृ॒ह्या॒न्ता इति॑ तस्मा॑दैन्द्र॒वाय॑वा॒ग्रा ग्र॒हा
गृ॒ह्य॒न्ते तम॑घ्नन्थ् सो॒ऽपू॒यत् तं दे॒वा नो॑पा॒धृष्णु॑वन् ते वा॒युम॑ब्रुवन्नि॒मं
नः स्व॑द॒ये- [] 31

6.4.7.1 - Padam

वाक् । वै । ए॒षा । यत् । ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒व इत्यै॒न्द्र – वा॒य॒वः । यत् ।
ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒वा॒ग्रा इत्यै॒न्द्र॒वा॒य॒व – अ॒ग्राः । ग॒र्हाः । गृ॒ह्यन्ते॑ । वा॒च॒म् ।
ए॒व । अ॒नु । प्रे॒ति । य॒न्ति । वा॒यु॒म् । दे॒वाः । अ॒ब्रु॒वन् । सो॒म॒म् ।
रा॒जा॒न॒म् । ह॒ना॒म् । इति॑ । सः । अ॒ब्र॒वीत् । व॒र॒म् । वृ॒णै । म॒द॒ग्रा
इति॑ मत् – अ॒ग्राः । ए॒व । वः । ग॒र्हाः । गृ॒ह्यन्ते॑ । इति॑ । तस्मा॑त् ।
ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒वा॒ग्रा इत्यै॒न्द्र॒वा॒य॒व – अ॒ग्राः । ग॒र्हाः । गृ॒ह्यन्ते॑ । तम् ।
अ॒घ्नन् । सः । अ॒पू॒यत् । तम् । दे॒वाः । न । उपे॒ति । अ॒धृ॒ष्णु॒वन् ।
ते । वा॒यु॒म् । अ॒ब्रु॒वन् । इ॒म॒म् । नः । स्व॒द॒य । 31 (50)

6.4.7.2

–ति॑ सो॒ऽब्र॒वीद् व॒रं वृ॒णै म॒द्दे॒व॒त्या॒न्ये॒व वः पा॒त्रा॒ण्यु॒च्यान्ता॑ इति॑
तस्मा॑न्ना॒ना॒दे॒व॒त्या॒नि स॒न्ति वा॒य॒व्या॒न्यु॒च्यन्ते॑ तमे॒भ्यो वा॒यु॒रे॒वा॒स्व॒द॒यत्
तस्मा॑द्यत् पू॒यति॑ तत् प्र॒वा॒ते वि ष॒जन्ति॑ वा॒युर्हि॑ तस्य॑ प॒व॒यिता॑
स्व॒द॒यिता॑ तस्य॑ वि॒ग्र॒ह॒णं ना॒वि॒न्दन्थ् सा॒दि॒तिर॒ब्र॒वीद् व॒रं वृ॒णा अथ॑
म॒या वि॑ गृ॒ह्णी॒ध्वं म॒द्दे॒व॒त्या ए॒व वः सो॒माः – [] 32

6.4.7.2 - Padam

इति॑ । सः॑ । अ॒ब्रवीत्॑ । वर॑म् । वृ॒णै॑ । म॒द्दे॒वत्या॑नीति॑ मत्-दे॒वत्या॑नि ।
ए॒व । वः॑ । पा॒त्राणि॑ । उ॒च्यान्तै॑ । इति॑ । तस्मा॑त् ।
ना॒नादे॒वत्या॑नीति॑ ना॒ना – दे॒वत्या॑नि । सन्ति॑ । वा॒यव्या॑नि । उ॒च्यन्ते॑ ।
तम् । ए॒भ्यः॑ । वा॒युः॑ । ए॒व । अ॒स्वद॑यत् । तस्मा॑त् । यत् । पू॒यति॑ ।
तत् । प्र॒वा॒त इति॑ प्र – वा॒ते । वी॒ति॑ । स॒जन्ति॑ । वा॒युः॑ । हि॑ । तस्य॑ ।
प॒वयि॑ता । स्व॒दयि॑ता । तस्य॑ । वि॒ग्रह॑णमिति॑ वि – ग्र॒हण॑म् । न ।
अ॒विन्द॑न् । सा॑ । अ॒दि॒तिः॑ । अ॒ब्रवीत्॑ । वर॑म् । वृ॒णै॑ । अथ॑ ।
मया॑ । वी॒ति॑ । गृ॒ह्णी॑ध्वम् । म॒द्दे॒वत्या॑ इति॑ मत् – दे॒वत्याः॑ । ए॒व ।
वः॑ । सोमाः॑ । 32 (50)

6.4.7.3

स॒न्ना अ॒स-न्नि॑त्यु॒पया॑म॒गृही॑तोऽसी-त्या॒हा-दि॑तिदे॒वत्या॑स्तेन
या॒नि हि॑ दा॒रुम॑या॒णि पा॒त्राण्य॑स्यै॒ तानि॑ यो॒नेः सं॑भू॒तानि॑ या॒नि मृ॒न्मया॑नि
सा॒क्षात् ता॒न्यस्यै॑ तस्मा॑दे॒वमा॑ह॒ वाग्वै॑ प॒राच्य॑-व्या॒कृता॑ऽव॒दत् ते॑ दे॒वा
इ॒न्द्रम॑ब्रुवन्नि॒मां नो॒ वाचं॑ व्या॒कुर्वि॑ति सोऽब्रु॑वीद् वरं॑ वृ॒णै॑ म॒ह्यं चै॒वैष॑

वा॒यवे॑ च॒ सह॒ () गृ॑ह्याता इति॑ तस्मा॑दैन्द्र॒वायवः॑ सह॒ गृ॑ह्यते॒ तामिन्द्रो॑
मध्यतो॑ऽवक्र॒म्य व्या॑करोत् तस्मा॑दियं॒ व्या॑कृता॒ वागु॑द्यते॒ तस्मा॑त्
सकृ॑दिन्द्राय॒ मध्यतो॑ गृ॑ह्यते॒ द्विर्वा॑यवे॒ द्वौ हि॒ स व॒राव॑वृणीत । 33

6.4.7.3 - Padam

सन्नाः । असन् । इति । उपयामगृहीत इत्युपयाम-गृहीतः । असि ।
इति । आह । अदितिदेवत्या इत्यदिति – देवत्याः । तेन । यानि ।
हि । दारुमयाणीति दारु-मयानि । पात्राणि । अस्यै । तानि । योनैः ।
संभूतानीति सं – भूतानि । यानि । मृन्मयानीति मृत् – मयानि ।
साक्षादिति स – अक्षात् । तानि । अस्यै । तस्मात् । एवम् । आह ।
वाक् । वै । पराची । अव्याकृतेत्यवि – आकृता । अवदत् । ते ।
देवाः । इन्द्रम् । अब्रुवन् । इमाम् । नः । वाचम् । व्याकुर्विति
वि – आकुरु । इति । सः । अब्रवीत् । वरम् । वृणै । मह्यम् । च ।
एव । एषः । वायवै । च । सह () । गृह्यातै । इति । तस्मात् ।
ऐन्द्रवायव इत्यैन्द्र – वायवः । सह । गृह्यते । ताम् । इन्द्रः ।
मध्यतः । अवक्रम्येत्यव – क्रम्य । व्याकरोदिति वि – आकरोत् ।

तस्मात् । इयम् । व्याकृतेति वि-आकृता । वाक् । उद्यते । तस्मात् ।
सकृत् । इन्द्राय । मध्यतः । गृह्यते । द्विः । वायवे । द्वौ । हि । सः ।
वरौ । अवृणीत । 33 (78)

(स्वदय – सोमाः – सहा – षाविंशतिश्च) (A7)

6.4.8.1

मित्रं देवा अब्रुवन्त् सोमं राजानं हनामेति सोऽब्रवीन्नाहं
सर्वस्य वा अहं मित्रमस्मीति तमब्रुवन् हनामैवेति सोऽब्रवीद् वरं
वृणै पयसैव मे सोमं श्रीणन्निति तस्मान्-मैत्रावरुणं पयसा
श्रीणन्ति तस्मात् पशवोऽपाक्रामन् मित्रः सन् क्रूरमकरिति क्रूरमिव

खलु वा एषः – [] 34

6.4.8.1 - Padam

मित्रम् । देवाः । अब्रुवन् । सोमम् । राजानम् । हनाम । इति । सः ।
अब्रवीत् । न । अहम् । सर्वस्य । वै । अहम् । मित्रम् । अस्मि ।
इति । तम् । अब्रुवन् । हनाम । एव । इति । सः । अब्रवीत् ।
वरम् । वृणै । पयसा । एव । मे । सोमम् । श्रीणन् । इति ।

तस्मात् । मैत्रावरुणमिति मैत्रा – वरुणम् । पयसा । श्रीणन्ति ।
तस्मात् । पशवः । अपेति । अक्रामन् । मित्रः । सन् । क्रूरम् ।
अकः । इति । क्रूरम् । इव । खलु । वै । एषः । 34 (50)

6.4.8.2

करोति यः सोमेन यजते तस्मात् पशवोऽप क्रामन्ति यन्मैत्रावरुणं
पयसा श्रीणाति पशुभिरेव तन्मित्रं समर्धयति पशुभिर्यजमानं
पुरा खलु वावैवं मित्रोऽवेदप मत् क्रूरं चक्रुषः पशवः क्रमिष्यन्तीति
तस्मादेवमवृणीत वरुणं देवा अब्रुवन् त्वयाऽऽशुभुवा सोमं
राजानं हनामेति सोऽब्रवीद् वरं वृणै मह्यं चै – [] 35

6.4.8.2 - Padam

करोति । यः । सोमेन । यजते । तस्मात् । पशवः । अपेति ।
क्रामन्ति । यत् । मैत्रावरुणमिति मैत्रा-वरुणम् । पयसा । श्रीणाति ।
पशुभिरिति पशु – भिः । एव । तत् । मित्रम् । समर्धयतीति
सं – अर्धयति । पशुभिरिति पशु – भिः । यजमानम् । पुरा ।
खलु । वाव । एवम् । मित्रः । अवेत् । अपेति । मत् । क्रूरम् ।

च॒क्रु॒षः । प॒श॒वः । क॒मि॒ष्य॒न्ति । इति॑ । तस्मा॑त् । ए॒वम् । अ॒वृ॒णी॒त ।
व॒रु॒णम् । दे॒वाः । अ॒ब्रु॒वन् । त्वया॑ । अ॒श॒भु॒वेत्य॑श – भु॒वा ।
सो॒मम् । रा॒जा॒नम् । ह॒ना॒म । इति॑ । सः । अ॒ब्र॒वीत् । व॒रम् । वृ॒णै ।
म॒ह्यम् । च । 35 (50)

6.4.8.3

वै॒ष मि॒त्राय॑ च स॒ह गृ॒ह्या॒ता इति॑ तस्मा॑न्मै॒त्राव॑रुणः स॒ह गृ॒ह्यते॑
तस्मा॑द् रा॒ज्ञा रा॒जा॒नम॑श॒भुवा॑ घ्नन्ति॑ वै॒श्ये॒न वै॒श्यश्च॑ शू॒द्रेण॑
शू॒द्रं न॒ वा इ॒दं दि॒वा न॒ नक्त॑मासीदव्यावृ॒त्तं ते दे॒वा
मि॒त्राव॑रुणावब्रु॒वन्नि॒दं नो॒ वि॒वा॒स॒य॒तमि॒ति ता॒वब्रू॑तां व॒रं वृ॑णाव॒हा ए॒क
ए॒वाऽऽ॒वत् पू॒र्वो ग्र॑हो गृ॒ह्या॒ता इति॑ तस्मा॑दै॒न्द्रवा॒यवः ()
पू॒र्वो मै॒त्राव॑रुणाद्-गृ॒ह्यते॑ प्रा॒णापा॒नौ ह्ये॒तौ यदु॑पा॒श्वन्तर्या॑मौ
मि॒त्रोऽह॑र॒जन॒यद्-व॑रु॒णो रा॒त्रिं ततो॒ वा इ॒दं व्यौ॑च्छ॒द्यन्-मै॒त्राव॑रु॒णो
गृ॒ह्यते॑ व्यु॒ष्ट्यै । 36

6.4.8.3 - Padam

ए॒व । ए॒षः । मि॒त्राय॑ । च॒ । स॒ह । गृ॒ह्या॒तै॑ । इति॑ । तस्मा॑त् ।
मै॒त्राव॑रुण इति॑ मै॒त्रा – व॑रुणः । स॒ह । गृ॒ह्य॒ते॑ । तस्मा॑त् । रा॒ज्ञा॑ ।
रा॒जान॑म् । अ॒श॒भु॒वेत्य॑श – भु॒वा॑ । घ्न॒न्ति॑ । वै॒श्ये॑न । वै॒श्यम्॑ ।
शू॒द्रेण॑ । शू॒द्रम् । न । वै । इ॒दम् । दि॒वा॑ । न । न॒क्तम्॑ । आ॒सीत् ।
अ॒व्या॒वृ॒त्त॒मित्य॑वि – आ॒वृ॒त्तम् । ते । दे॒वाः । मि॒त्राव॑रुणा॒विति॑
मि॒त्रा – व॑रुणौ । अ॒ब्रु॒वन् । इ॒दम् । नः॑ । वी॒ति॑ । वा॒स॒य॒तम्॑ । इति॑ ।
तौ । अ॒ब्रू॒ताम् । व॒रम् । वृ॒णा॒व॒है॑ । ए॒कः । ए॒व । आ॒व॒त् । पू॒र्वः ।
ग्र॒हः । गृ॒ह्या॒तै॑ । इति॑ । तस्मा॑त् । ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒व॒ इत्यै॑न्द्र – वा॒य॒वः () ।
पू॒र्वः । मै॒त्राव॑रुणा॒दिति॑ मै॒त्रा – व॑रुणा॒त् । गृ॒ह्य॒ते॑ । प्रा॒णा॒पा॒ना॒विति॑
प्रा॒ण – अ॒पा॒नौ । हि । ए॒तौ । य॒त् । उ॒पा॒श्र॒न्त॒र्या॒मा॒वित्यु॑पा॒श्रु॒-
अ॒न्त॒र्या॒मौ । मि॒त्रः । अ॒हः । अ॒ज॒न॒य॒त् । व॑रुणः । रा॒त्रि॒म् । त॒तः ।
वै । इ॒दम् । वी॒ति॑ । औ॒च्छ॒त् । य॒त् । मै॒त्राव॑रुण इति॑ मै॒त्रा-व॑रुणः ।
गृ॒ह्य॒ते॑ । व्यु॒ष्ट्या॑ इति॑ वि – उ॒ष्ट्यै॑ । 36 (72)

(एष – चै – न्द्रवायवो – द्वाविंशतिश्च) (A8)

6.4.9.1

य॒ज्ञस्य॑ शि॒रोऽच्छि॑द्यत ते दे॒वा अ॒श्विना॑वब्रुवन् भिष॒जौ वै स्थ॑ इ॒दं
य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः प्र॒ति ध॒त्तमि॑ति ताव॒ब्रूतां॑ वरं॑ वृ॒णाव॑है ग्र॒ह ए॒व
ना॒वत्रा॑पि गृ॒ह्यता॑मिति ताभ्या॑-मे॒तमा॑श्विन-म॒गृह्ण॑न् ततो॑ वै तौ
य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः प्र॒त्यध॑त्तां य॒दाश्वि॑नो गृ॒ह्यते॑ य॒ज्ञस्य॑
निष्कृ॑त्यै तौ दे॒वा अब्रु॑वन्न॒पूतौ॑ वा इ॒मौ म॑नुष्यच॒रौ- [] 37

6.4.9.1 - Padam

य॒ज्ञस्य॑ । शि॒रः । अ॒च्छि॑द्यत । ते । दे॒वाः । अ॒श्विनौ॑ । अब्रु॑वन् ।
भिष॒जौ । वै । स्थः॑ । इ॒दम् । य॒ज्ञस्य॑ । शि॒रः । प्र॒तीति॑ । ध॒त्तम् ।
इति॑ । तौ । अ॒ब्रूता॑म् । वर॑म् । वृ॒णाव॑है । ग्र॒हः । ए॒व । नौ॑ । अत्र॑ ।
अपी॑ति । गृ॒ह्यता॑म् । इति॑ । ताभ्या॑म् । ए॒तम् । आ॒श्विनम् । अ॒गृह्ण॑न् ।
ततः॑ । वै । तौ । य॒ज्ञस्य॑ । शि॒रः । प्र॒तीति॑ । अ॒धत्ता॑म् । यत् ।
आ॒श्विनः॑ । गृ॒ह्यते॑ । य॒ज्ञस्य॑ । निष्कृ॑त्या इति॑ निः - कृ॒त्यै । तौ ।

दे॒वाः । अ॒ब्रु॒वन् । अ॒पू॒तौ । वै । इ॒मौ ।
मनु॒ष्य॒चरा॒विति॑ मनु॒ष्य – च॒रौ । 37 (50)

6.4.9.2

भि॒ष॒जा॒वि॒ति॒ तस्मा॑द् ब्रा॒ह्म॒णे॒न॑ भे॒ष॒जं॑ न का॒र्य॑म॒पू॒तो ह्ये॑(१)षो ऽमे॒ध्यो
यो भि॒ष॒क्तौ॑ ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒ने॒न॑ प॒व॒यि॒त्वा॑ ता॒भ्या॑-मे॒त॒मा॒श्वि॒न-म॒गृ॒ह्णन्
तस्मा॑द् ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒ने॒ स्तु॒त आ॒श्वि॒नो गृ॑ह्यते तस्मा॑दे॒वं वि॒दु॒षा
ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒न॑ उ॒प॒स॒द्यः प॒वि॒त्रं वै॑ ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒न आ॒त्मा॒न॒मे॒व प॒व॒य॒ते
तयो॑ऽस्त्रे॒धा भै॒ष॒ज्यं वि॑ न्य॒दधु॒र॒ग्नौ॑ तृ॒तीय॑म॒प्सु तृ॒तीयं॑ ब्रा॒ह्म॒णे तृ॒तीयं॑
तस्मा॑दु॒द॒पा॒त्र- [] 38

6.4.9.2 - Padam

भि॒ष॒जौ । इति॑ । तस्मा॑त् । ब्रा॒ह्म॒णे॒न॑ । भे॒ष॒ज॒म् । न । का॒र्य॑म् ।
अ॒पू॒तः । हि । ए॒षः । अ॒मे॒ध्यः । यः । भि॒ष॒क् । तौ ।
ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒ने॒नेति॑ ब॒हिः – प॒व॒मा॒ने॒न॑ । प॒व॒यि॒त्वा । ता॒भ्या॑म् । ए॒त॒म् ।
आ॒श्वि॒न॒म् । अ॒गृ॒ह्णन् । तस्मा॑त् । ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒न॑ इति॑ ब॒हिः-प॒व॒मा॒ने ।
स्तु॒ते । आ॒श्वि॒नः । गृ॑ह्यते । तस्मा॑त् । ए॒व॒म् । वि॒दु॒षा ।

ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒न इति॑ ब॒हिः – प॒व॒मा॒नः । उ॒प॒स॒द्य इत्यु॑प – स॒द्यः ।
प॒वि॒त्रम् । वै । ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒न इति॑ ब॒हिः – प॒व॒मा॒नः । आ॒त्मा॒नम् ।
ए॒व । प॒व॒य॒ते । तयोः॑ । त्रे॒धा । भै॒ष॒ज्यम् । वि । नी॒ति । अ॒द॒धुः ।
अ॒ग्नौ । तृ॒तीयम् । अ॒प्सि॒स्व॒त्यप्-सु । तृ॒तीयम् । ब्रा॒ह्म॒णे । तृ॒तीयम् ।
तस्मा॑त् । उ॒द॒पा॒त्रमि॑त्यु॒द – पा॒त्रम् । 38 (50)

6.4.9.3

–मु॒प॒नि॒धाय॑ ब्रा॒ह्म॒णं दक्षि॑णतो निषाद्य भेष॒जं कुर्या॑द् याव॒दे॒व
भेष॒जं तेन॑ करोति स॒म॒र्धु॒कम॑स्य कृतं भवति ब्रह्म॒वादि॑नो वदन्ति
कस्मा॑त् स॒त्यादे॑कपात्रा द्विदे॒वत्या॑ गृह्यन्ते द्विपात्रा हूयन्ते इति
यदे॑कपात्रा गृह्यन्ते तस्मा॑दे॒कोऽन्तर॑तः प्रा॒णो द्विपात्रा॑ हूयन्ते
तस्मा॑द् द्वौ॒ द्वौ ब॒हि॒ष्ठात् प्रा॒णाः प्रा॒णा वा ए॒ते यद् द्विदे॒वत्याः॑
प॒श॒व इ॒डा य॒दि॒डां पूर्वा॑ द्विदे॒वत्ये॑भ्य उप॒ह्वये॑त- [] 39

6.4.9.3 - Padam

उ॒प॒नि॒धाये॑त्यु॒प – नि॒धाय॑ । ब्रा॒ह्म॒णम् । दक्षि॑णतः । निषाद्येति
नि – साद्य । भेष॒जम् । कुर्या॑त् । याव॑त् । ए॒व । भेष॒जम् । तेन॑ ।

करोति । सम॑र्धुक॑मिति॑ सं – अ॒र्धुक॑म् । अ॒स्य । कृ॒तम् । भ॒वति॑ ।
 ब्र॒ह्मवा॑दिन॒ इति॑ ब्र॒ह्म – वा॒दिनः॑ । वद॑न्ति । कस्मा॑त् । स॒त्यात् ।
 ए॒कपा॑त्रा इत्ये॒क – पा॒त्राः । द्वि॒देव॑त्या इति॑ द्वि – दे॒वत्याः॑ । गृ॒ह्यन्ते॑ ।
 द्वि॒पात्रा॑ इति॑ द्वि – पा॒त्राः । हू॒यन्ते॑ । इति॑ । यत् । ए॒कपा॑त्रा
 इत्ये॒क – पा॒त्राः । गृ॒ह्यन्ते॑ । तस्मा॑त् । ए॒कः । अ॒न्तर॑तः । प्रा॒ण इति॑
 प्र – अ॒नः । द्वि॒पात्रा॑ इति॑ द्वि – पा॒त्राः । हू॒यन्ते॑ । तस्मा॑त् ।
 द्वौ॒द्वावि॑ति॒ द्वौ – द्वौ । ब॒हिष्ठा॑त् । प्रा॒णा इति॑ प्र – अ॒नाः । प्रा॒णा इति॑
 प्र – अ॒नाः । वै । ए॒ते । यत् । द्वि॒देव॑त्या इति॑ द्वि – दे॒वत्याः॑ ।
 प॒शवः॑ । इडा॑ । यत् । इडा॑म् । पूर्वा॑म् । द्वि॒देव॑त्ये॒भ्य इति॑
 द्वि – दे॒वत्ये॒भ्यः । उ॒पह॑येतेत्यु॒प – ह॑येत । 39 (50)

6.4.9.4

प॒शुभिः॑ प्रा॒णान॑न्तर्द॒धीत॑ प्र॒मायु॑कः स्याद् द्वि॒देव॑त्यान्
 भक्ष॑यित्वे॒डामु॑प ह॒यते॑ प्रा॒णाने॒वाऽऽत्म॑न् धि॒त्वा प॒शूनु॑प ह॒यते॑
 वा॒ग्वा ऐ॒न्द्रवा॑यवश्चक्षु॑-मै॒त्रावरु॑णः श्रो॒त्रमा॑श्विनः पु॒रस्ता॑दैन्द्रवा॑यवं
 भक्ष॑यति॒ तस्मा॑त् पु॒रस्ता॑द् वा॒चा वद॑ति पु॒रस्ता॑न्मै॒त्रावरु॑णं तस्मा॑त्

पु॒रस्ताच्चक्षु॑षा पश्यति॑ सर्व॑तः परि॒हार॑माश्विनं॑ तस्मा॑त् सर्व॑तः श्रोत्रे॑ण
शृ॒णोति॑ प्रा॒णा वा ए॒ते यद् द्वि॑दे॒वत्या॑ – [] 40

6.4.9.4 - Padam

पशु॑भिरिति॑ पशु॑ – भिः । प्रा॒णानिति॑ प्र-अ॒नान् । अ॒न्तः । द॒धीत॑ ।
प्र॒मायु॑क इति॑ प्र – मा॒युकः॑ । स्या॒त् । द्वि॑दे॒वत्या॑निति॑ द्वि-दे॒वत्यान् ।
भक्ष॑यित्वा । इ॒डाम् । उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ । प्रा॒णानिति॑ प्र – अ॒नान् ।
ए॒व । आ॒त्मन् । धि॒त्वा । प॒शून् । उ॒पेति॑ । ह॒यते॑ । वाक् । वै ।
ऐ॒न्द्रवा॑यव इत्यै॒न्द्र-वा॑यवः । चक्षुः॑ । मै॒त्रावरु॑ण इति॑ मै॒त्रा-वरु॑णः ।
श्रोत्र॑म् । आ॒श्विनः॑ । पु॒रस्ता॑त् । ऐ॒न्द्रवा॑यवमित्यै॒न्द्र – वा॑यवम् ।
भक्ष॑यति । तस्मा॑त् । पु॒रस्ता॑त् । वा॒चा । व॒दति॑ । पु॒रस्ता॑त् ।
मै॒त्रावरु॑णमिति॑ मै॒त्रा – व॒रुणम् । तस्मा॑त् । पु॒रस्ता॑त् । चक्षु॑षा ।
पश्य॑ति । सर्व॑तः । परि॒हार॑मिति॑ परि-हा॒रम् । आ॒श्विनम् । तस्मा॑त् ।
सर्व॑तः । श्रोत्रे॑ण । शृ॒णोति॑ । प्रा॒णा इति॑ प्र – अ॒नाः । वै । ए॒ते ।
यत् । द्वि॑दे॒वत्या॑ इति॑ द्वि – दे॒वत्याः॑ । 40 (50)

6.4.9.5

अ॒रि॒क्तानि॑ पा॒त्राणि॑ सा॒दय॑ति तस्मा॒दरि॑क्ता अन्त॒रतः॑ प्रा॒णा यतः॑ खलु॒
वै य॒ज्ञस्य॑ वि॒त॒तस्य॑ न क्रि॒यते॑ तदनु॒ य॒ज्ञञ् रक्षा॑ञ्च॒स्येव॑ चरन्ति॒
यदरि॑क्तानि पा॒त्राणि॑ सा॒दय॑ति क्रि॒यमाण॑मेव तद् य॒ज्ञस्य॑ श॒ये रक्ष॑सा
-मन॑न्वव॒चाराय॑ दक्षि॒णस्य॑ ह॒विर्धा॑नस्योत्त॒रस्यां॑ वर्त॒न्याञ् सा॒दय॑ति
वाच्ये॑व वाचं॑ दधा॒त्या तृ॒तीय॑सव॒नात् परि॑ शेरे य॒ज्ञस्य॑ सन्त॒त्यै । 41

6.4.9.5 - Padam

अ॒रि॒क्तानि॑ । पा॒त्राणि॑ । सा॒दय॑ति । तस्मा॒त् । अ॒रि॒क्ताः । अन्त॒रतः॑ ।
प्रा॒णा इति॑ प्र - अ॒नाः । यतः॑ । खलु॒ । वै । य॒ज्ञस्य॑ । वि॒त॒तस्येति॑
वि - त॒तस्य॑ । न । क्रि॒यते॑ । तत् । अ॒न्विति॑ । य॒ज्ञम् । रक्षा॑ञ्च॒सि ।
अवे॑ति । चर॒न्ति । यत् । अ॒रि॒क्तानि॑ । पा॒त्राणि॑ । सा॒दय॑ति ।
क्रि॒यमाण॑म् । ए॒व । तत् । य॒ज्ञस्य॑ । श॒ये । रक्ष॑साम् ।
अन॑न्वव॒चारायेत्य॑ननु - अ॒व॒चाराय॑ । दक्षि॒णस्य॑ ।
ह॒विर्धा॑नस्येति॑ ह॒विः - धा॑नस्य । उ॒त्त॒रस्या॑मित्युत् - त॒रस्या॑म् ।
वर्त॑न्याम् । सा॒दय॑ति । वा॒चि । ए॒व । वा॒चम् । दधा॑ति । ए॒ति ।

तृतीयसवनादिति॑ तृतीय – सवनात् । परीति॑ । शेरे । यज्ञस्य॑ ।
सन्तत्या॑ इति सं – तत्यै । 41 (46) (मनुष्यचरा – वुदपात्र –
मुपह्वर्येत॑ – द्विदेवत्याः॑ – षट्चत्वारिंशच्च॑) (A9)

6.4.10.1

बृहस्पतिर्देवानां॑ पुरोहित॑ आसी-च्छण्डामर्का-वसुराणां॑ ब्रह्मण् वन्तो॑
देवा आसन् ब्रह्मण् वन्तोऽसुरास्ते॑(1) अन्योऽन्यं॑ नाशक्नुव-न्नभिभवितुं॑
ते देवाः शण्डामर्का-वुपामन्त्रयन्त॑ ता वब्रूतां वरं॑ वृणावहै॑ ग्रहावेव
नावत्रापि॑ गृह्येतामिति॑ ताभ्यामेतौ शुक्रामन्थिना-वगृह्णन् ततो॑ देवा
अभवन् पराऽसुरा॑ यस्यैवं विदुषः॑ शुक्रामन्थिनौ गृह्येते भवत्यात्मना॑
परा- [] 42

6.4.10.1 - Padam

बृहस्पतिः॑ । देवानाम्॑ । पुरोहित॑ इति पुरः – हितः॑ । आसीत्॑ ।
शण्डामर्काविति॑ शण्डा – मर्का॑ । असुराणाम् ।
ब्रह्मण्वन्त॑ इति ब्रह्मण् – वन्तः॑ । देवाः । आसन् । ब्रह्मण्वन्त॑ इति
ब्रह्मण् – वन्तः॑ । असुराः । ते । अन्यः । अन्यम् । न ।

अ॒श॒क्नु॒वन् । अ॒भि॒भ॒वि॒तु॒मि॒त्य॒भि॒ – भ॒वि॒तु॒म् । ते॒ । दे॒वाः ।
श॒ण्डा॒म॒र्का॒वि॒ति॒ श॒ण्डा॒ – म॒र्का॒ । उ॒पे॒ति॒ । अ॒म॒न्त्र॒य॒न्त॒ । तौ॒ ।
अ॒ब्रू॒ता॒म् । व॒र॒म् । वृ॒णा॒व॒है॒ । ग्र॒हौ॒ । ए॒व । नौ॒ । अ॒त्र । अ॒पी॒ति॒ ।
गृ॒ह्ये॒ता॒म् । इ॒ति॒ । ता॒भ्या॒म् । ए॒तौ॒ । शु॒क्रा॒म॒न्थि॒ना॒वि॒ति॒
शु॒क्रा॒ – म॒न्थि॒नौ॒ । अ॒गृ॒ह्ण॒न् । त॒तः॒ । दे॒वाः । अ॒भ॒व॒न् । प॒रे॒ति॒ ।
अ॒सु॒राः । य॒स्य॒ । ए॒व॒म् । वि॒दु॒षः । शु॒क्रा॒म॒न्थि॒ना॒वि॒ति॒
शु॒क्रा॒ – म॒न्थि॒नौ॒ । गृ॒ह्ये॒ते॒ इ॒ति॒ । भ॒व॒ति॒ । आ॒त्म॒ना॒ ।
प॒रे॒ति॒ । 42 (50)

6.4.10.2

ऽस्य॒ भ्रा॒तृ॒व्यो॒ भ॒व॒ति॒ तौ॒ दे॒वा॒ अ॒प॒नु॒द्या॒ऽऽ*॒त्म॒न॒ इ॒न्द्रा॒या॒जु॒ह॒वु॒-र॒प॒नु॒त्तौ॒
श॒ण्डा॒म॒र्का॒ स॒हा॒मु॒ने॒ति॒ ब्रू॒या॒द्यं॒ द्वि॒ष्या॒द्य॒मे॒व॒ द्वे॒ष्टि॒ ते॒नै॒नौ॒ स॒हा॒प॒ नु॒द॒ते॒
स॒ प्र॒थ॒मः॒ सं॒कृ॒ति॒-वि॒श्व॒क॒र्मे॒त्ये॒वै॒ना॒-वा॒त्म॒न॒ इ॒न्द्रा॒या॒-जु॒ह॒वु॒रि॒न्द्रो॒
ह्ये॒ता॒नि॒ रू॒पा॒णि॒ क॒रि॒क्र॒द॒च॒र॒द॒सौ॒ वा॒ आ॒दि॒त्यः॒ शु॒क्र॒श्च॒न्द्र॒मा॒
म॒न्थ्य॒पि॒-गृ॒ह्य॒ प्रा॒ञ्चौ॒ नि॒- [] 43

6.4.10.2 - Padam

अस्य॑ । भ्रातृ॑व्यः । भवति॑ । तौ॑ । देवाः॑ । अपनु॑द्येत्यप॑ – नुद्य॑ ।
आत्म॑ने । इन्द्रा॑य । अजु॑हवुः । अपनु॑त्तावित्यप॑ – नुत्तौ॑ ।
शण्डा॑मर्काविति॑ शण्डा॑ – मर्का॑ । सह॑ । अमु॑ना । इति॑ । ब्रू॑यात् ।
यम् । द्वि॑ष्यात् । यम् । ए॒व । द्वेष्टि॑ । तेन॑ । ए॒नौ । सह॑ । अपेति॑ ।
नुद॑ते । सः । प्रथ॑मः । संकृ॑तिरिति॑ सं – कृतिः॑ । विश्व॑कर्मेति॑
विश्व॑ – कर्मा॑ । इति॑ । ए॒व । ए॒नौ । आत्म॑ने । इन्द्रा॑य । अजु॑हवुः ।
इन्द्रः॑ । हि॑ । ए॒तानि॑ । रूपा॑णि । करि॑क्रत् । अच॑रत् । असौ॑ ।
वै । आदि॑त्यः । शु॒क्रः । चन्द्र॑माः । मन्थी॑ । अपि॑गृह्येत्यपि॑ – गृह्य॑ ।
प्राञ्चौ॑ । निरि॑ति । 43 (50)

6.4.10.3

–ष्क्राम॑त–स्तस्मा॑त् प्राञ्चौ॑ यन्तौ॑ न पश्य॑न्ति प्रत्यञ्चा॑वावृत्य॑
जुहु॑तस्तस्मा॑त् प्रत्यञ्चौ॑ यन्तौ॑ पश्य॑न्ति चक्षु॑षी वा ए॒ते यज्ञ॑स्य
यच्छु॑क्राम॑न्थिनौ॑ नासि॑कोत्तर॑वेदि॒रभितः॑ परि॒क्रम्य॑ जुहु॑तस्तस्मा॑द॒भितो॑
नासि॑कां चक्षु॑षी तस्मा॑न्नासि॑कया॑ चक्षु॑षी वि॒धृते॑ सर्व॑तः परि॑

क्रामतो॑ रक्ष॑सामप॑हत्यै॑ दे॒वा वै याः प्रा॑चीराहु॑तीरजु॑हवुर्ये॑

पुरस्ता॑दसुरा॑ आसन् ता॑स्ताभिः प्रा- [] 44

6.4.10.3 - Padam

क्राम॑तः । तस्मा॑त् । प्राञ्चौ॑ । यन्तौ॑ । न । पश्य॑न्ति । प्रत्यञ्चौ॑ ।

आवृ॑त्येत्या॑ - वृ॒त्य । जुहु॑तः । तस्मा॑त् । प्रत्यञ्चौ॑ । यन्तौ॑ ।

पश्य॑न्ति । चक्षु॑षी इति॑ । वै । एते॑ इति॑ । यज्ञ॑स्य । यत् ।

शुक्रा॑मन्थिना॒विति॑ शु॒क्रा - मन्थि॑नौ । नासि॑का । उत्तर॑वेदि॒रित्युत्तर॑-

वेदिः॑ । अभि॑तः । परि॑क्रम्येति॑ परि - क्रम्य॑ । जुहु॑तः । तस्मा॑त् ।

अभि॑तः । नासि॑काम् । चक्षु॑षी इति॑ । तस्मा॑त् । नासि॑कया । चक्षु॑षी

इति॑ । विधृ॑त इति॑ वि-धृ॑ते । सर्व॑तः । परी॑ति । क्राम॑तः । रक्ष॑साम् ।

अप॑हत्या॒ इत्यप॑ - ह॒त्यै । दे॒वाः । वै । याः । प्रा॑चीः ।

आहु॑तीरित्या॑ - हु॒तीः । अजु॑हवुः । ये । पुरस्ता॑त् । असु॑राः ।

आसन् । तान् । ताभिः॑ । प्रेति॑ । 44 (50)

6.4.10.4

–ॠदन्त॑ याः प्र॒तीची॑र्ये प॒श्चाद॑सु॒रा आ॒सन् ता॑ऽस्ताभि॒रपा॑नुदन्त॒
प्राची॑रन्या आहु॒तयो॑ हूयन्ते॑ प्रत्यञ्चौ शु॒क्राम॑न्थिनौ प॒श्चाच्चै॒व
पु॒रस्ता॑च्च यज॒मानो॑ भ्रातृ॒व्यान् प्र॑ णुद॒ते तस्मा॑त् प॒राचीः॑ प्र॒जाः
प्र वी॑यन्ते प्र॒तीची॑र्जायन्ते शु॒क्राम॑न्थिनौ वा अनु॑ प्र॒जाः प्र जा॑यन्ते
ऽत्नी॑श्चाद्याश्च सु॒वीराः॑ प्र॒जाः प्र॒जन॑यन् परीहि शु॒क्रः

शु॒क्रशो॑चिषा – [] 45

6.4.10.4 - Padam

अनु॑दन्त । याः । प्र॒तीचीः॑ । ये । प॒श्चात् । अ॒सुराः॑ । आ॒सन् । तान् ।
ताभिः॑ । अपेति॑ । अनु॑दन्त । प्राचीः॑ । अ॒न्याः । आहु॒तय॑ इत्या-हु॒तयः॑ ।
हूयन्ते॑ । प्रत्यञ्चौ॑ । शु॒क्राम॑न्थिनाविति॑ शु॒क्रा – म॒न्थिनौ॑ । प॒श्चात् ।
च । ए॒व । पु॒रस्ता॑त् । च । यज॒मानः॑ । भ्रातृ॒व्यान् । प्रेति॑ । नुद॒ते ।
तस्मा॑त् । प॒राचीः॑ । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्रेति॑ । वी॒यन्ते॑ । प्र॒तीचीः॑ ।
जाय॑न्ते । शु॒क्राम॑न्थिनाविति॑ शु॒क्रा – म॒न्थिनौ॑ । वै । अ॒न्विति॑ ।
प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्रेति॑ । जाय॑न्ते । अ॒त्नीः । च । आ॒द्याः । च ।

सु॒वीरा॑ इति॑ सु – वीराः॑ । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्र॒जनय॑न्निति॑
प्र – जनय॑न् । परी॑ति । इ॒हि । शु॒क्रः । शु॒क्रशो॑चिषेति॑

शु॒क्र – शो॑चिषा । 45 (50)

6.4.10.5

सुप्र॒जाः प्र॒जाः प्र॒जनय॑न् परी॑हि म॒न्थी म॒न्थिशो॑चिषेत्या॑हैता॑ वै
सु॒वीरा॑ या अ॒त्त्रीरे॑ताः सुप्र॒जा या आ॒द्या य ए॒वं वे॒दान्य॑स्य प्र॒जा
जाय॑ते नाऽऽद्या॑ प्र॒जाप॑तेरक्ष्यश्चय॑त् तत् पराऽऽप॑तत् तद् वि॒कङ्क॑तं
प्रावि॑शत् तद् वि॒कङ्क॑ते ना॒रमत॑ तद् य॒वं प्रावि॑शत् तद् य॒वेऽर॑मत॑ तद्
यव॑स्य – [] 46

6.4.10.5 - Padam

सुप्र॒जा इति॑ सु – प्र॒जाः । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्र॒जनय॑न्निति॑
प्र – जनय॑न् । परी॑ति । इ॒हि । म॒न्थी । म॒न्थिशो॑चिषेति॑

म॒न्थि – शो॑चिषा । इति॑ । आ॒ह । ए॒ताः । वै ।

सु॒वीरा॑ इति॑ सु – वीराः॑ । या । अ॒त्त्रीः । ए॒ताः । सुप्र॒जा इति॑
सु – प्र॒जाः । याः । आ॒द्याः । यः । ए॒वम् । वे॒द । अ॒त्त्री । अ॒स्य ।

प्र॒जेति॑ प्र – जा । जा॒यते॑ । न । अ॒द्या॑ । प्र॒जाप॑तेरिति॑ प्र॒जा-प॑तेः ।
अ॒क्षि॑ । अ॒श्वय॑त् । तत् । प॒रेति॑ । अ॒पत॑त् । तत् । वि॒क॒ङ्क॒तमि॑ति
वि-क॒ङ्क॒तम् । प्रेति॑ । अ॒विश॑त् । तत् । वि॒क॒ङ्क॒त इति॑ वि – क॒ङ्क॒ते ।
न । अ॒रम॑त । तत् । य॒वम् । प्रेति॑ । अ॒विश॑त् । तत् । य॒वे॑ । अ॒रम॑त ।
तत् । य॒वस्य॑ । 46 (50)

6.4.10.6

य॒वत्वं॑ य॒द् वैक॑ङ्क॒तं म॒न्थिपा॑त्रं भ॒वति॑ स॒क्तुभिः॑ श्रि॒णाति॑ प्र॒जाप॑तेरेव
तच्चक्षुः॑ सं भ॒रति॑ ब्र॒ह्मवा॑दिनो वदन्ति॑ कस्मा॑त् स॒त्यान्म॑न्थिपा॒त्रञ्
सदो॑ ना॒श्नुत॑ इत्या॒र्तपा॑त्रञ् हीति॑ ब्रूया॑द्-यद॒श्नुवी॑तान्धोऽध्व॒र्युः
स्यादा॑र्तिमा॒र्च्छेत् तस्मान्ना॑श्नुते । 47

6.4.10.6 - Padam

य॒वत्व॑मिति॑ य॒व – त्वम् । यत् । वैक॑ङ्क॒तम् । म॒न्थिपा॑त्रमिति॑
म॒न्थि – पा॑त्रम् । भ॒वति॑ । स॒क्तुभि॑रिति॑ स॒क्तु – भिः॑ । श्रि॒णाति॑ ।
प्र॒जाप॑तेरिति॑ प्र॒जा – प॑तेः । ए॒व । तत् । चक्षुः॑ । स॒मिति॑ । भ॒रति॑ ।
ब्र॒ह्मवा॑दिन इति॑ ब्र॒ह्म – वा॑दिनः । वद॑न्ति । कस्मा॑त् । स॒त्यात् ।

मन्थिपात्रमिति॑ मन्थि – पात्रम् । सदः । न । अ॒श्नु॒ते । इति॑ ।
आ॒र्तपा॒त्रमि॒त्यार्त॑ – पात्रम् । हि । इति॑ । ब्रू॒यात् । यत् । अ॒श्नु॒वीत॑ ।
अ॒न्धः । अ॒ध्वर्युः । स्यात् । आ॒र्तिम् । एति॑ । ऋ॒च्छेत् । तस्मात् ।
न । अ॒श्नु॒ते । 47 (37) (आ॒त्म॒ना॒ परा॒ – नि – ष्य – शु॒क्र॒शो॒चिषा॑
– यव॑स्य – सप्त॒त्रिं॑शच्च) (A10)

6.4.11.1

दे॒वा वै यद् य॒ज्ञेऽकु॑र्वत तदसुरा॑ अकुर्वत॑ ते दे॒वा आ॒ग्र॒य॒णा॒ग्रा॒न्
ग॒हा॒नप॑श्यन् तान॒गृ॒ह्ण॒त॑ ततो॑ वै तेऽग्रं॑ पर्या॒यन् यस्यै॒वं वि॑दुष
आ॒ग्र॒य॒णा॒ग्रा॒ ग॒हा॒ गृ॒ह्यन्ते॑ऽग्रमे॒व स॒मा॒ना॒नां पर्ये॑ति रु॒ग्णव॑त्यर्चा
भ्रातृ॑व्यवतो॑ गृ॒ह्णी॒याद्-भ्रातृ॑व्यस्यै॒व रु॒क्त्वा॒ग्रं स॒मा॒ना॒नां पर्ये॑ति ये
दे॒वा दि॒व्येका॑दश॒ स्थे॒त्या॒है – [] 48

6.4.11.1 - Padam

दे॒वाः । वै । यत् । य॒ज्ञे । अकु॑र्वत । तत् । अ॒सुराः । अकु॑र्वत । ते ।
दे॒वाः । आ॒ग्र॒य॒णा॒ग्रा॒नि॒त्या॒ग्र॒य॒ण – अ॒ग्रा॒न् । ग॒हा॒न् । अ॒प॒श्य॒न् ।
ता॒न् । अ॒गृ॒ह्ण॒त॑ । ततः॑ । वै । ते । अ॒ग्रम् । प॒री॒ति॑ । आ॒य॒न् । यस्य॑ ।

ए॒वम् । वि॒दु॒षः । आ॒ग्र॒य॒णा॒ग्रा इ॒त्या॒ग्र॒य॒ण-अ॒ग्राः । ग्र॒हाः । गृ॒ह्यन्ते॑ ।
अ॒ग्रम् । ए॒व । स॒मा॒ना॒नाम् । प॒री॒ति । ए॒ति । रु॒ग्ण॒व॒त्ये॒ति
रु॒ग्ण - व॒त्या । ऋ॒चा । भ्रातृ॑व्यव॒त इति॑ भ्रातृ॑व्य-व॒तः । गृ॒ह्णी॒यात् ।
भ्रातृ॑व्यस्य । ए॒व । रु॒क्त्वा । अ॒ग्रम् । स॒मा॒ना॒नाम् । प॒री॒ति । ए॒ति ।
ये । दे॒वाः । दि॒वि । ए॒का॒द॒श । स्थ । इति॑ । आ॒ह । 48 (50)

6.4.11.2

-ता॒व॒ती॒र्वै दे॒व॒ता॒स्ता॒भ्य ए॒वैन॑ सर्वा॒भ्यो गृ॒ह्णा॒त्येष॑ ते
यो॒निर्वि॒श्वे॒भ्यस्त्वा दे॒वे॒भ्य इ॒त्या॒ह वै॒श्वदे॒वो ह्येष॑ दे॒व॒तया॑ वा॒ग्वै
दे॒वे॒भ्यो-ऽपा॒क्राम॑द्-य॒ज्ञा॒याति॑ष्ठमा॒ना ते दे॒वा वा॒च्यप॑क्रान्तायां तू॒ष्णीं
ग्र॒हान॑गृ॒ह्णत॑ सा॒म॒न्यत॑ वा॒गन्त॑र्यन्ति॒ वै मे॒ति साऽऽग्र॑यणं प्र॒त्याग॑च्छत्
तदा॒ग्र॒य॒णस्याऽऽग्र॑यण॒त्वं- [] 49

6.4.11.2 - Padam

ए॒ता॒व॒तीः । वै । दे॒व॒ताः । ता॒भ्यः । ए॒व । ए॒नम् । सर्वा॒भ्यः ।
गृ॒ह्णा॒ति । ए॒षः । ते । यो॒निः । वि॒श्वे॒भ्यः । त्वा । दे॒वे॒भ्यः । इति॑ ।
आ॒ह । वै॒श्वदे॒व इति॑ वै॒श्व - दे॒वः । हि । ए॒षः । दे॒व॒तया॑ । वाक् ।

वै । दे॒वेभ्यः॑ । अ॒पेति॑ । अ॒क्राम॑त् । य॒ज्ञाय॑ । अ॒तिष्ठ॑माना । ते ।
दे॒वाः । वा॒चि । अ॒प॒क्रान्ता॑यामि॒त्यप॑-क्रान्ता॒याम् । तू॒ष्णीम् । ग्र॒हान् ।
अ॒गृह्ण॑त । सा । अ॒मन्य॑त । वाक् । अ॒न्तः । य॒न्ति । वै । मा । इति॑ ।
सा । आ॒ग्रय॑णम् । प्र॒ति । ए॒ति । अ॒गच्छ॑त् । तत् । आ॒ग्रय॑णस्य ।
॥
आ॒ग्रय॑ण॒त्वमि॒त्याग्र॑यण – त्वम् । 49 (50)

6.4.11.3

तस्मा॑दा॒ग्रय॑णे वा॒ग्वि सृ॑ज्यते यत् तू॒ष्णीं पूर्वे॑ ग्र॒हा गृ॑ह्यन्ते यथा॑
थ॒सारी॑यति म आ॒ख इ॑यति नाप रा॒थस्या॑-मी॒त्युपा॑वसृ॒जत्ये॒वमे॒व
तद॑ध्व॒र्युरा॒ग्रय॑णं गृ॒हीत्वा य॒ज्ञमा॑रभ्य वा॒चं वि॑ सृ॒जते त्रि॒र्हि
क॑रोत्यु॒द्गातृ॑-ने॒व तद् वृ॑णीते प्र॒जाप॑तिर्वा ए॒ष यदा॑ग्रय॒णो
यदा॑ग्रय॒णं गृ॑हीत्वा हिं क॑रोति प्र॒जाप॑तिरे॒व- [] 50

6.4.11.3 - Padam

तस्मा॑त् । आ॒ग्रय॑णे । वाक् । वी॒ति । सृ॑ज्यते । यत् । तू॒ष्णीम् । पूर्वे॑ ।
ग्र॒हाः । गृ॑ह्यन्ते । यथा॑ । थ॒सारी॑ । इ॒यति॑ । मे । आ॒खः । इ॒यति॑ । न ।
अ॒पेति॑ । रा॒थस्या॑मि । इति॑ । उ॒पाव॑सृ॒जती॒त्युप॑-अ॒वसृ॑जति । ए॒वम् ।

ए॒व । तत् । अ॒ध्व॒र्युः । आ॒ग्र॒य॒णम् । गृ॒ही॒त्वा । य॒ज्ञम् । आ॒र॒भ्ये॒त्या-
र॒भ्य । वा॒चम् । वी॒ति । सृ॒ज॒ते । त्रिः । हि॒म् । क॒रो॒ति । उ॒द्गा॒तृ॒नित्यु॑त्
- गा॒तृन् । ए॒व । तत् । वृ॒णी॒ते । प्र॒जा॒प॒ति॒रिति॑ प्र॒जा - प॒तिः । वै ।
ए॒षः । यत् । आ॒ग्र॒य॒णः । यत् । आ॒ग्र॒य॒णम् । गृ॒ही॒त्वा । हिं॒क॒रो॒तीति॑
हि॒म् - क॒रो॒ति । प्र॒जा॒प॒ति॒रिति॑ प्र॒जा - प॒तिः । ए॒व । 50 (50)

6.4.11.4

तत् प्र॒जा अ॒भि जि॒घ्रति॑ तस्मा॒द् व॒थ्सं॑ जा॒तं गौ॒र॒भि जि॒घ्र॒त्या॒त्मा वा
ए॒ष य॒ज्ञस्य॑ यदा॒ग्र॒य॒णः स॒वने॑स॒वने॑ऽभि गृ॒ह्णा॒त्या॒त्म॒न्ने॒व य॒ज्ञं
सं त॒नो॒त्यु॒परि॑ष्ठा॒दा न॒यति॑ रे॒त ए॒व तद् द॒धा॒त्य॒ध॒स्ता॒दुप॑ गृ॒ह्णा॒ति
प्र ज॒नय॑त्ये॒व तद्ब्र॑ह्म॒वा॒दि॒नो व॑दन्ति॒ कस्मा॑त् स॒त्याद्-गा॑य॒त्री क॒निष्ठा
छ॒न्द॒सां स॒ती स॒र्वाणि॑ स॒वनानि॑ वह॒तीत्ये॑ ()-ष वै गा॑य॒त्रियै
व॒थ्सो यदा॒ग्र॒य॒णस्त॑मे॒व तद॑भि॒नि॒वर्त॑त्ये॒व स॒र्वाणि॑ स॒वनानि॑ वह॒ति
तस्मा॒द् व॒थ्स॒मपा॑कृतं गौ॒र॒भि नि॑ वर्तते । 51

6.4.11.4 - Padam

तत् । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । अ॒भीति॑ । जिघ्रति॑ । तस्मा॑त् । व॒थ्सम् ।
जा॒तम् । गौः । अ॒भीति॑ । जिघ्रति॑ । आ॒त्मा । वै । ए॒षः । य॒ज्ञस्य॑ ।
यत् । आ॒ग्रय॑णः । स॒वने॑स॒वन इति॑ स॒वने – स॒वने । अ॒भीति॑ ।
गृ॒ह्णाति॑ । आ॒त्मन् । ए॒व । य॒ज्ञम् । स॒मिति॑ । त॒नोति॑ । उ॒परि॑ष्ठात् ।
ए॒ति । न॒यति॑ । रे॒तः । ए॒व । तत् । द॒धाति॑ । अ॒धस्ता॑त् । उ॒पेति॑ ।
गृ॒ह्णाति॑ । प्रेति॑ । ज॒नय॑ति । ए॒व । तत् । ब्र॒ह्मवा॑दि॒न इति॑
ब्र॒ह्म – वा॒दिनः॑ । व॒दन्ति॑ । कस्मा॑त् । स॒त्यात् । गा॒यत्री । क॒निष्ठा ।
छ॒न्दसा॑म् । स॒ती । स॒र्वाणि॑ । स॒वनानि॑ । व॒हति॑ । इति॑ () । ए॒षः ।
वै । गा॒यत्रि॑यै । व॒थ्सः । यत् । आ॒ग्रय॑णः । तम् । ए॒व । तत् ।
अ॒भिनि॑व॒र्तमित्य॑भि – नि॒वर्त॑म् । स॒र्वाणि॑ । स॒वनानि॑ । व॒हति॑ ।
तस्मा॑त् । व॒थ्सम् । अ॒पाकृ॑त॒मित्य॑प – आ॒कृ॒तम् ।
गौः । अ॒भि । नी॒ति । व॒र्तते॑ । 51 (70)

पद पाठे (वाक्य सहित) – षष्ठकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः

(आहाऽऽ – ग्रयणत्वं – प्रजापतिरेवे – ति – वि॒शतिश्च) (A11)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 11 Anuvaakams :-

(य॒ज्ञेन॑ ता॒ उप॒यडि॑भ – दे॒वा वै य॒ज्ञमाग्नी॑ध्रे – ब्र॒ह्मवा॑दिनः स त्वे –
दे॒वस्य॑ ग्रा॒वाणं॑ – प्रा॒णो वा उ॒पा॒ञ्च॒ग्रा – दे॒वा वा उ॒पा॒ञ्च॒शो – वा॒ग्वै
– मि॒त्रं – य॒ज्ञस्य॑ – बृ॒हस्प॑ति – दे॒वा वा आ॒ग्रय॑णा॒ग्रा – ने॒काद॑श)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(य॒ज्ञेन॑ – लो॒के प॒शुमा॑न्त् स्यात् – स॒वनं॑ मा॒ध्यन्दि॑नं – वा॒ग्वा –
अ॒रि॒क्तानि॑ – तत् प्र॒जा – ए॒कप॑ञ्चा॒शत्)

First and Last Padam of Fourth Prasnam of 6th Kandam

(य॒ज्ञेन॑ – नि॒ वर्त॑ते)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पद पाठे

षष्ठकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः ॥

पद पाठे (वाक्य सहित) – षष्ठकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः

Details of Panchati and Padam for Kandam 6 – Prasanam 4– TS 6.4

	Panchati	Padams
Anuvakam 1	5	232
Anuvakam 2	6	326
Anuvakam 3	4	225
Anuvakam 4	4	194
Anuvakam 5	7	352
Anuvakam 6	4	194
Anuvakam 7	3	178
Anuvakam 8	3	172
Anuvakam 9	5	246
Anuvakam 10	6	287
Anuvakam 11	4	220
Total →	51	2626

Notes:

Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.

Please download our vedic compilations from our web site
www.vedavms.in